

İLKÖĞRETİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞİN ANALİZİ

ARAŞTIRMA RAPORU

DUYGU GÜNER
YRD. DOÇ. DR. GÖKÇE UYSAL

www.meb.gov.tr

erg.sabanciuniv.edu

unicef

www.unicef.org.tr

unicef

Bu belgede dile getirilen görüşler yazarlara aittir ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın, UNICEF Türkiye'nin veya Eğitim Reformu Girişimi'nin resmi görüşleri olarak yorumlanamaz. Yazarlar MEB, UNICEF ve ERG ile anonim hakeme yorum ve katkıları için teşekkür ederler.

Proje Yönetimi **Nihan Köseleci Blanchy, Ebru İlhan**

Araştırma Ekibi **Gökçe Uysal, Duygu Güner**

Süpervizyon **Batuhan Aydagül**

UNICEF Türkiye Eğitim Ekibi

MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Ekibi **Niyazi Kaya, Serbay Dönmez**

Düzeltili **Esra Bakkalbaşıoğlu**

Yayına Hazırlık **Betül Keleş, Esra Bakkalbaşıoğlu, Yaprak Sarıışık**

Yapım **Myra**

Koordinasyon **Rauf Kösemen, Engin Doğan**

Yayın Kimliği ve Kapak Tasarımı **Tülay Demircan, Deniz Kurşunlu**

Uygulama **Gülderen Rençber Erbaş, Serhan Baykara**

Mart 2014

İLKÖĞRETİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞİN ANALİZİ

ARAŞTIRMA RAPORU

DUYGU GÜNER
YRD. DOÇ. DR. GÖKÇE UYSAL

unicef

UNICEF Türkiye Temsilciliği ve Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından Şubat 2011’de imzalanan Program İşbirliği Anlaşması uyarınca, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Temel Eğitim Genel Müdürlüğü’yle işbirliği içinde, ilköğretim kademesinde gelişme potansiyeli barındıran üç alanda araştırma ve politika geliştirme çalışmaları başladı.

“Öğrenci devamsızlığının belirleyicileri ve ekonomik krizle ilişkisi” araştırması kapsamında, e-okul veritabanında 2007-2008’den bu yana biriken veriler kapsamlı bir ekonometrik analize tabi tutuldu ve öğrenci devamsızlığının sosyal ve ekonomik belirleyicileriyle ilgili bulgulara ulaşmaya çalışıldı. Bu araştırmanın bir diğer amacı, e-okul’un veri toplama ve raporlama süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik olarak MEB’in ilgili birimlerine öneriler sunulmasıydı.

“İlköğretimden ortaöğretime geçişin belirleyicileri” araştırması kapsamında, e-okul verileri kullanılarak yapılan ekonometrik analizlerle 2010-2011 yılında ilköğretimden ortaöğretime geçişin belirleyicilerinin ortaya konması amaçlandı. Ayrıca, üç ilde kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileriyle görüşmeler yapılarak politika önerileri geliştirilmesi hedeflendi.

“İlköğretim kurumlarının mali yönetimi” araştırması kapsamında, kamu harcamalarına ilişkin verilerin incelenmesi, kamu kuruluşlarındaki kilit aktörlerle mülakatlar ve üç ildeki 15 okulda gerçekleştirilen vaka incelemeleriyle ilköğretim kurumlarının mali yönetim sisteminin incelenmesi ve sistemin okul düzeyinde yarattığı sonuçların ortaya konması amaçlandı. Dünyadan örneklerin incelenmesi ve paydaşlarla yapılan çalıştay aracılığıyla da mali yönetim modellerinin geliştirilmesi hedeflendi.

Her üç araştırma, konularına ve araştırma yöntemlerine hakim akademisyenler tarafından gerçekleştirildi ve araştırma raporları kaleme alındı. Raporlar, hakemler tarafından değerlendirildikten sonra yayına hazırlandı. Araştırma bulgularının karar vericilere yol göstermesi için her üç araştırma sonunda politika raporları hazırlandı. Politika raporları, ERG uzmanları tarafından kaleme alındı; geniş katılımlı toplantılarda tartışılarak revize edildi.

Elinizdeki rapor, bir kamu kuruluşu olarak MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, bir uluslararası kuruluş olarak UNICEF Türkiye ve ulusal bir sivil toplum girişimi olarak ERG’nin uyum içinde sürdürdüğü program işbirliğinin nihai ürünlerinden biridir.

T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

Milli Eğitim Bakanlığı; Türkiye Cumhuriyeti’nde eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak; Türk vatandaşlarının yurt dışında yapılacak eğitim ve öğretimi ile ilgili hizmetleri düzenlemek ve yürütmek; ayrıca eğitim ve öğretim konularında yükseköğrenim gençliğinin barınma, beslenme ihtiyaçlarını ve maddi yönden desteklenmelerini sağlamak; her çeşit örgün ve yaygın eğitim kurumlarını açmak ve yükseköğretim dışında kalan öğretim kurumlarının açılmasına izin vermek temel görevleri ile kuruluş kanununda belirtilen diğer görevleri yürütmektedir.

unicef

UNICEF TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

UNICEF Türkiye Temsilciliği, T. C. Hükümeti ile birlikte belirlenen öncelikler doğrultusunda hazırlanan ve imzalanan bir Ülke Programı temelinde faaliyet göstermektedir.

Türkiye gibi büyük bir ekonomiye ve güçlü kurumlara sahip olan ülkelerde UNICEF çocuk ve ergenlere doğrudan hizmet vermemekte, bunun yerine çocuklarla ilgili politikaların oluşturulmasına ve bu politikaların uygulamaya konmasına yönelik mekanizmaların tasarlanmasına ve hayata geçirilmesine katkı sunmaktadır. Bu amaç çerçevesinde, UNICEF uluslararası deneyimlerini paylaşmakta, mevzuat ve sistem değişiklikleri için savunu çalışmaları yapmakta, koordinasyon ve işbirliğini kolaylaştırmakta ve kaydedilen ilerlemenin izlenmesine ve çocuklara yönelik hizmetlerin sunumuna ilişkin tekrarlanabilir ve çocuk dostu modeller geliştirilmesinde ortaklarına teknik yardım sunmaktadır.

Çocuk ve kadın haklarının hayata geçirilmesi için bilgi oluşturma ve yayma, farkındalığı artırma, politika tartışmalarını destekleme ve kaynak yaratma, Ülke Programı'nın ayrılmaz parçalarıdır.

Ülke Programı hedeflerine ulaşmak için, UNICEF Türkiye çok sayıda kamu kurum ve kuruluşuyla, diğer uluslararası kuruluşlarla, üniversiteler ve araştırma kurumlarıyla, sivil toplumla, medyayla ve bizzat çocuklarla çalışmaktadır.

EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ

Eğitim Reformu Girişimi (ERG) çalışmalarını iki öncelikli amaç doğrultusunda sürdürüyor. Bunlardan ilki, kız ve erkek tüm çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimlerini güvence altına alacak ve Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik gelişimini üst düzeylere taşıyacak eğitim politikalarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. ERG'nin katkıda bulunduğu diğer başlıca alan ise eğitime ilişkin katılımcı, saydam ve yenilikçi politika üretme süreçlerinin yaygınlaşmasıdır.

2003 yılında yaşama geçen ERG, bu amaçlara yönelik araştırma, savunu ve eğitim çalışmalarını "herkes için kaliteli eğitim" vizyonu doğrultusunda sürdürüyor.

ERG'NİN KURUMSAL DESTEKÇİLERİ

YAZARLAR HAKKINDA

DUYGU GÜNER

Lisans derecesini İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Mühendisliği Bölümü'nden alan Duygu Güner yüksek lisansını aynı üniversitede Ekonomi Bölümü'nde yapmıştır. Yüksek lisansını tamamladıktan sonra Sabancı Üniversitesi'nde ve Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi'nde araştırma asistanı olarak çalışmıştır. Almanya'daki Mannheim Üniversitesi'nde doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

YRD. DOÇ. DR. GÖKÇE UYSAL

Lisans derecesini Galatasaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nden alan Gökçe Uysal, yüksek lisans ve doktorasını Amerika Birleşik Devletleri'ndeki University of Rochester'da tamamlamış ve 2007 yılında Bahçeşehir Üniversitesi kadrosuna katılmıştır. Halen Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi'nde Direktör Yardımcısı ve Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomi Bölümü öğretim üyesidir ve Türkiye işgücü piyasası, işgücü piyasasında eğitimin rolü ve işgücü piyasasında toplumsal cinsiyet alanlarında çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	9
GİRİŞ	13
ALANYAZIN TARAMASI	14
Teorik Altyapı	14
Ampirik Araştırmalar	15
Türkiye Üzerine Yapılan Araştırmalar	16
VERİ SETİ	18
BETİMLEYİCİ ANALİZ	19
Doğum Yılı	19
Cinsiyet	20
Sosyoekonomik Altyapı ile İlgili Değişkenler	20
Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY)	24
Akademik Altyapı ile İlgili Değişkenler	24
Bölge ve Yerleşim Yeri	25
REGRESYON ANALİZİ	28
Model 1: Sosyoekonomik Altyapı	30
Model 2: Akademik Altyapı	31
Model 3: Okul ile İlgili Değişkenler	31
Model 4: Şube ile İlgili Değişkenler	32
Model 5: Yer ve Bölgeler	33
SONUÇLAR	50
Sosyoekonomik Altyapı ile İlgili Değişkenler	50
Akademik Altyapı ile İlgili Değişkenler	50
Okul ile İlgili Etkenler	50
Şube ile İlgili Etkenler	51
Bölge ile İlgili Etkenler	51
KAYNAKÇA	52

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İlköğretim mezunlarında ortaöğretime geçiş	19
Şekil 2: Öğrencilerin yaşa göre dağılımı	19
Şekil 3: Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	20

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Öğrencilerin kardeş sayısı dağılımı	20
Tablo 2: Annelerin yaş dağılımı	21
Tablo 3: Babaların yaş dağılımı	21
Tablo 4: Annenin eğitim durumu	22
Tablo 5: Babanın eğitim durumu	22
Tablo 6: Annenin istihdam durumu	23
Tablo 7: Babanın istihdam durumu	23
Tablo 8: Öğrencilerin ailelerinin gelir dağılımı	23
Tablo 9: Okul başarısına ilişkin değişkenler	24
Tablo 10: Okul türüne göre okul sayısı	24
Tablo 11: Mezun olan öğrencilerin okul türüne göre dağılımı	25
Tablo 12: Bölge bazında öğrenci sayıları, net okullulaşma ve 20 gün ve üzeri özürsüz devamsızlık	26
Tablo 13: Yerleşim yerine göre okul sayısı	26
Tablo 14: Öğrencilerin yerleşim yerine göre dağılımı	27
Tablo 15: Regresyon analizi sonuçları	33
Tablo 16: Toplumsal cinsiyete dayalı regresyon analizi sonuçları	37
Tablo 17: Bölgelere göre öğretmen ve şube başına düşen öğrenci sayıları	41
Tablo 18: Bölgeler göre öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	41
Tablo 19: Bölgeler için yapılan regresyon analizi sonuçları	42

KISALTMALAR

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
e-okul	e-okul Yönetim Bilgi Sistemi
ERG	Eğitim Reformu Girişimi
K/A	Kadro lu öğretmenlerin aktif öğretmenlere oranı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
N	Normalleştirilmiş
ÖBÖS	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı
PISA	Programme for International Student Assessment (Uluslararası Öğrenci Deđerlendirme Programı)
SBS	Seviye Belirleme Sınavı
şBÖS	şube başına düşen öğrenci sayısı
şEY	şartlı Eğitim Yardımı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YİBO	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

YÖNETİCİ ÖZETİ

Temel eğitimin ilköğretim kademesinde net okullulaşma oranı özellikle 1997 yılında zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla artmış ve 2010-2011 eğitim-öğretim yılında % 98,4 olarak gerçekleşmiştir. İlköğretim kademesinde yaşanan bu artışa paralel olarak ortaöğretim kademesinde de net okullulaşma oranı zaman içerisinde artarak 2010-2011 eğitim-öğretim yılında % 69,3'e, brüt okullulaşma oranı ise aynı öğretim yılında % 93,3'e ulaşmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2009 yılında yayımlanan 2009/52 sayılı genelge, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ortaöğretimde brüt okullulaşma oranının % 100 olarak gerçekleşmesini hedeflemiştir. Bu hedefin gerçekleşmesi ilk olarak ilköğretimden ortaöğretime geçiş yapan öğrencilerin sayısının artırılmasına bağlıdır.

2009-2010 eğitim-öğretim yılında ilköğretim 8. sınıfı bitiren 1.189.156 öğrencinin % 80,3'ü, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında ortaöğretime geçmiştir. Geçiş yapan öğrenci sayısını artırmak şüphesiz MEB'in 2012-2013 eğitim-öğretim yılı için belirlemiş olduğu brüt okullulaşma oranına erişmeyi daha olanaklı kılacaktır. Bu yüzden, ilköğretimden ortaöğretime geçiş olgusunu anlamak; bir başka deyişle geçiş yapan öğrencilerle geçiş yapmayan öğrenciler arasındaki farkları tespit etmek ve neticesinde bireyin geçiş yapıp yapmama ihtimalini etkileyen etmenleri belirlemek çok önemlidir. Böylelikle, hedeflenen okullulaşma oranına yönelik politikalar üretmek için bir zemin hazırlanmış olacaktır.

Bireyin eğitim sistemi içerisinde ne kadar kalacağı bir karar sonucu belirlenmektedir. Ekonomi bilimindeki aile teorisi, ailelerin karar alma mekanizmalarını inceler ve eğitime yatırım yapma kararının bir fayda-maliyet karşılaştırması sonucunda alındığını söyler. Yani, eğitim yatırımının seviyesi bu yatırımdan sağlanacak fayda ile yatırım maliyetinin karşılaştırılması sonucunda belirlenir. Aile teorisi devleti de içermektedir. Nitekim, devletin doğrudan ya da çeşitli yollarla aldığı kararlar doğrudan ya da dolaylı olarak aileleri ve kararlarını etkiler. Örneğin zorunlu eğitim boyunca devlet ücretsiz eğitim olanakları sunar ve karşılığında aileleri çocuklarını okula göndermekle yükümlü tutar. Bu ailelerin eğitime yatırım yapma kararlarını doğrudan etkileyen bir mekanizmadır. 1980'lerden itibaren çocuklara yapılan eğitim yatırımının belirleyicileri çeşitli ekonometrik uygulamalarla ölçülmeye çalışılmış, aile teorisinden yola çıkılarak çocuklara yapılan eğitim yatırımını etkileyen etmenler belirlenmiştir. Eğitim yatırımı çocuğun kaç sene okula gittiği, okulu bırakıp bırakmadığı, okuldaki akademik başarısı, ergen anne olma gibi çeşitli çıktılarla ölçülmektedir. Bu araştırma dahilinde yapılan analizler, ilköğretimi tamamlayarak ortaöğretime devam hakkı kazanan çocukların ortaöğretime devam kararı alıp almamasına dayanmaktadır. Bu karar, özünde, çocuğa kaç sene eğitim yatırımı yapıldığını yansıtmaktadır.

Bu araştırmada e-okul Yönetim Bilgi Sistemi'nden (e-okul) 2009-2010 eğitim-öğretim yılında ilköğretimi tamamlamış olan tüm öğrencilerden oluşan bir örneklem alınmakta; bu öğrencilerin 2009-2010 eğitim-öğretim yılına ait akademik ve sosyoekonomik durumlarını yansıtan veriler ile aynı öğrencilerin 2010-2011 eğitim-öğretim yılına ait

ortaöğretime kayıt durumlarına dair veri kullanılmaktadır. Araştırmanın iki ayağı vardır: (1) Bireyin ortaöğretime geçiş ihtimali ile sosyoekonomik altyapı, akademik altyapı ve bölge etmenleri arasındaki bağlantıları ortaya koymak; (2) her bir etmenin, diğer etmenlerden bağımsız olarak, ortaöğretime geçiş üzerindeki etkisini tespit etmek.

İlköğretimden mezun olan öğrencilerin sosyoekonomik altyapıları incelenirken yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, annenin ve babanın yaşı, eğitim ve istihdam durumu ve ailenin gelir durumu etmenlerine ve öğrencinin Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) alıp almadığına bakılmaktadır. Betimleyici analizi oluşturan bir diğer değişken akademik altyapıdır. Bu bağlamda ders başarı notlarına, okul türüne ve okula dair özelliklere (öğretmen ve derslik sayıları) göre betimlemeler yapılmakta, son olarak bölge ve yerleşim yerine göre ilkokuldan mezun olan öğrencilerin dağılımı sunulmaktadır.

Araştırmanın ikinci ayağı ilköğretimden ortaöğretime geçişin belirleyici etmenlerini ekonometrik analizler yaparak sunmaktadır. Bu analizlerde bağımlı değişken ortaöğretime geçişi yansıtan, ortaöğretime geçiş yapanlar için 1, yapmayanlar için 0 değerini alan bir kukla değişkendir. Bu araştırmada da ekonometrik analizlerde bağımlı değişkenin kukla değişken olduğu durumlarda kullanılan logit yöntemi kullanılmaktadır. Araştırma bulguları aşağıda özetlenmiştir:

SOSYOEKONOMİK ALTYAPI DEĞİŞKENLERİ

Analizler öğrencinin sosyoekonomik altyapısı ile ilgili etkenlerin ortaöğretime geçişi beklenen yönlerde etkilediğini göstermektedir. Kız öğrenci olmak ya da daha çok kardeşe sahip olmak, ortaöğretime geçişi olumsuz etkilemektedir. Ebeveynlerinin eğitim seviyesi daha yüksek olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri de daha yüksektir. Ortaöğretime geçiş ihtimali ailenin gelir seviyesinin yükselmesiyle birlikte artmaktadır. Buna ek olarak Kuzeydoğu, Ortadoğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, dağıtılan ŞEY'lerin ortaöğretime geçiş ihtimalini artırdığı söylenebilir. Bu bağlamda, doğu bölgelerinde dağıtılan ŞEY'lerin ortaöğretime geçişte anlamlı bir etkiye sahip olması bu bölgelerde öğrencilerin eğitime devam etmeleri için önemli bir politika alanı oluşturmaktadır.

Kız öğrenciler için annenin istihdam ediliyor olması ortaöğretime geçiş ihtimalini artırmaktadır. Ekonometrik analizler ebeveyn eğitimi ve aile geliri benzer durumda olan öğrenciler arasında annesi çalışan kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalinin annesi çalışmayanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

AKADEMİK ALTYAPI DEĞİŞKENLERİ

Ağırlıklı not ortalaması, fen ve teknoloji, Türkçe ve matematik derslerinin not ortalaması yüksek olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Kuşkusuz akademik altyapının ortaöğretime geçişteki önemi yadsınamaz. Bu sonuçlar arasında ilginç olan, her bir dersteki not ortalamasının diğerlerinden bağımsız olarak ortaöğretime geçiş ihtimalini artırıyor olmasıdır.

Devamsızlık sayısı ortaöğretime geçişle ters orantılıdır. Hatırlatmak gerekirse bu örneklem ilköğretimin sekiz yılını tamamlayarak diploma alma hakkı kazanmış olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu örnekte daha çok devamsızlık yapan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha düşük olması dikkat çekicidir.

OKUL DEĞİŞKENLERİ

Ortaöğretime geçiş örüntülerinde okul ve şube ile ilgili etkenler politika yapıcılar açısından nispeten kolay şekilde değiştirilebilecek etkenlerdir. Regresyon analizleri, sosyoekonomik ve akademik altyapısı ile okul ve şube etkenleri benzer bile olsa özel okullarda ilköğretimi tamamlayan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda özel okulların eğitim üretimlerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, ortaöğretime geçişin belirleyicilerini doğru teşhis etmek açısından gereklidir.

Yatılı ilköğretim bölge okulları (YİBO) için durum tam tersidir; sosyoekonomik ve akademik altyapısı benzer olsa bile ilköğretimi YİBO'larda tamamlayan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri daha düşüktür.

Öğretmen başına öğrenci sayısı muğlak sonuçlar vermekle beraber, kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenlere oranının yüksek olması öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerini yükseltmektedir.

Okul ile ilgili bu değişkenlere ait bulgular ışığında okulların eğitim üretiminde önemli bir yeri olduğu sonucuna kolaylıkla varılabilir. Ancak okullar dahilinde hangi etkenlerin daha verimli politika araçları olduğu konusunda çok belirgin sonuçlar yoktur. Bu açıdan okul ile ilgili etkenlerin daha ayrıntılı tanımlanması, iyi ölçülmesi ve derinlemesine incelenmesi önemli ve gereklidir.

ŞUBE DEĞİŞKENLERİ

Tıpkı okul değişkenleri gibi şube bazında incelenen değişkenler de ortaöğretime geçişte belirleyici bir rol oynamaktadır. Örneğin bir şubedeki kız öğrencilerin oranı ne kadar artarsa o şubedeki öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimali de o kadar artmaktadır. Hem kız öğrenci hem erkek öğrenci örneklemelerinde yapılan regresyon analizleri de bu bulguyu doğrulamaktadır. Kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin erkek öğrencilere kıyasla daha düşük olduğu göz önünde bulundurulursa bu sonucun ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacaktır. Toplumsal cinsiyet açısından karma eğitimin ortaöğretime geçişi olumlu etkiliyor olması önemli bir bulgudur.

Şubelerde kuvvetli akran etkileri de göze çarpmaktadır. İkisi de Seviye Belirleme Sınavı'na (SBS) giren iki öğrenciden hangisinin şubesinde SBS'ye giren öğrenci oranı yüksekse, onun ortaöğretime geçiş ihtimali daha yüksektir.

YER VE BÖLGE DEĞİŞKENLERİ

Tüm örnekleme yapılan analizlerde bölgeler arasında farklılıklar açıkça ortaya çıkmaktadır. Ancak bölge örneklemlerinde yapılan analizler, bu farklılıkların çoğunun okul ile ilgili değişkenlerden kaynaklandığına işaret etmektedir. Okul ile ilgili etkenlerin iyi tanımlanamıyor ya da iyi ölçülemiyor olması bölgesel farklılıkların ayrıştırılmasını engellemektedir.

Yapılan analizler ve elde edilen bulgular ortaöğretime geçişi artırmak için hangi öğrencilerin geçiş ihtimalinin düşük olduğunun belirlenmesinde önemli ipuçları sağlamakta, regresyon sonuçları bu öğrencileri belirlemede kullanılacak etkenleri ortaya çıkarmaktadır. Analizlerde ilk göze çarpan durum akademik başarısı düşük, SBS'ye girmeyen ve/veya devamsızlık yapan öğrencilerin ortaöğretime geçiş yapmama olasılığının oldukça yüksek olduğudur. Ortaöğretime geçişte etkin bir rol oynayan pek çok değişken varken bu üç değişkenin özellikle vurgulanmasının nedeni, bu değişkenlerde ölçümlerin nispeten daha sağlıklı olması ve bu değişkenlerin bütün öğrenciler için nesnel olarak gözlemlenebilmesidir.

GİRİŞ

1997 yılında zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla beraber 6-14 yaş arası okullulaşma oranları hızla artmış, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında net okullulaşma oranı % 98,4 seviyesine ulaşmıştır. İlköğretimdeki okullulaşma oranlarında gözlemlenen artışa paralel olarak ortaöğretimde de okullulaşma oranlarının zaman içerisinde arttığını söylemek mümkündür. 1997-1998 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde net okullulaşma oranı % 37,9 seviyesinde iken 2010-2011 eğitim-öğretim yılında bu oran % 69,3 seviyesine çıkmıştır. Aynı yıllar arasında brüt okullulaşma oranı ise % 52,8'den % 93,3'e yükselmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2009 yılında yayımlanan 2009/52 sayılı genelge ile 2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ortaöğretimde brüt okullulaşma oranının % 100 olması hedeflenmiştir. Ortaöğretimde okullulaşma oranlarının belirlenen hedefe yaklaşması için atılması gereken ilk adım, ilköğretimden ortaöğretime geçişin artırılmasıdır. Bu araştırma, genel olarak ilköğretime devamı belirleyen etkenleri değil, ilköğretime tamamlamış öğrencilerin ortaöğretime geçişini belirleyen etkenleri incelemektedir. Ortaöğretime geçiş hakkı kazanan öğrenciler, ilköğretimin zorunlu sekiz senesini diploma almaya hak kazanarak tamamlayan öğrencilerdir. Bu araştırmanın kapsamı bu öğrencilerle sınırlıdır.¹ Dolayısıyla, bu araştırmanın sonuçları öğrenci başarısını ya da öğrenci devamsızlığını anlamak için genellenemez.

Ortaöğretime geçişin artırılması için gerekli olan politikaların oluşturulabilmesi için ilköğretimden ortaöğretime geçişini etkileyen etmenlerin istatistikî yöntemlerle belirlenmesi gerekmektedir. Bu araştırmada e-okul verileri kullanılarak önce betimleyici istatistikler incelenmekte, ardından ilköğretimden ortaöğretime geçişini etkileyen etmenler ekonometrik analizlerle araştırılmaktadır. Betimleyici istatistikler yardımıyla ortaöğretime geçiş ihtimali ile sosyoekonomik altyapı, akademik altyapı, okul, şube ve bölge değişkenleri arasındaki bağlantılar ortaya konmaktadır. Diğer taraftan her bir değişkenin ortaöğretime geçiş üzerindeki diğer değişkenlerden bağımsız etkisini ölçmek, ancak ekonometrik analizler sonucu mümkün olacaktır.² Dolayısıyla değerlendirmelerde betimleyici istatistiklerin sadece birer işaret olduğu, asıl ilişkilerin ekonometrik analizlerle ortaya konduğu unutulmamalıdır.

¹ Bu rapor, 2011'in ikinci yarısında kaleme alınmıştır. Raporun hazırlandığı dönemde, Nisan 2012'de yürürlüğe giren ve eğitim sistemini 4 yıl zorunlu ilköğretim, 4 yıl zorunlu ortaokul ve 4 yıl zorunlu lise olarak yeniden yapılandıran 6287 sayılı yasa değişikliği henüz gerçekleşmemiştir. Analiz edilen veriler bu değişiklikten önceki döneme ait olduğundan, araştırma bulguları değişiklik öncesindeki durumu yansıtacak şekilde sunulmaktadır.

² Örneğin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir öğrencinin sosyoekonomik altyapı bakımından Ege Bölgesi'ndeki bir öğrenciden daha dezavantajlı bir konumda olması beklenebilir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğrencinin ortaöğretime geçiş ihtimali Ege Bölgesi'ndeki öğrenciden daha düşükse, betimleyici istatistikler bu farkın kaynağına dair bilgi veremez. Halbuki, ekonometrik analiz aradaki farkın nedenlerinin bölge ve sosyoekonomik altyapı olarak ayrıştırılmasına olanak tanır.

ALANYAZIN TARAMASI

Çocuk başarısı ve belirleyicileri üzerine geniş bir alanyazın bulunmaktadır. Bu alanyazın sosyal bilimlerin birçok dalında yapılmış çalışmaları içermektedir. Bu araştırmada ekonomi biliminin aile teorilerinin kapsamına giren çocuk eğitimi üzerine yapılan araştırmalar temel alınacak ve analizler bu noktadan hareketle yapılacaktır.

TEORİK ALTYAPI

Ekonomi biliminde aile teorisinin temelleri 1970'lerde özellikle Becker ve Schultz'un çalışmaları ile atılmıştır.³ Becker (1981, 1991) ve Schultz'un (1974) bu alanda yaptıkları çalışmalar aile teorisi için önemli bir temel oluşturmaktadır. Aile teorisi, ailelerin karar alma mekanizmalarını incelemektedir. Aileler bireylerinin refah seviyesini artırmak amacıyla kısıtlı kaynaklarını pay eden birimler olarak düşünülebilir. Aileler bireylerinin şimdiki ve gelecekteki refah seviyelerinden fayda sağlarlar. Tüketim, çocuk sahibi olmak, çocuklara yapılan yatırımlar gibi kararlar aile bireylerinin şimdiki ve gelecekteki refah seviyelerini belirleyecektir. Bu harcamalar için aile maaş, faiz geliri, sosyal yardımlar gibi kaynaklar kullanır.

Çocuklara yapılan yatırımlar arasında eğitim yatırımları ön plana çıkmaktadır. Eğitime yatırım yapma kararı, tıpkı ailenin diğer kararları gibi, bir optimizasyon problemi sonucunda alınır. Ailenin her bir çocuğu için yapacağı eğitim yatırımının seviyesi, eğitim yatırımdan sağlanacak fayda ile bu yatırımın maliyetinin karşılaştırılması sonucunda belirlenir.

Eğitimden sağlanacak fayda, çocuğun aldığı eğitimle refah seviyesinde oluşacak artıştır. Bu artış en basit şekliyle, iki farklı eğitim seviyesi sonucu elde edilecek gelirlerin farkının alınmasıyla ölçülebilir. Zira, işgücü piyasasında gerek iş bulma ihtimalinin gerekse çalışma koşullarının en büyük belirleyicisi eğitimidir. Diğer taraftan çocuğun zeka ya da beceri seviyesi de yapılacak eğitim yatırımlarının getirisini artıran bir etmen olarak öne çıkmaktadır.

Aileler eğitim yatırımının getirisini yukarıda belirtilen etmenleri göz önüne alarak tahmin ederken aynı yatırımların maliyetini ise hem doğrudan maliyetler hem de fırsat maliyetleri olarak ölçebilirler. Doğrudan maliyetler eğitim yatırımı için yapılması gerekli olan okul, kitap, servis gibi masraflardır. Eğitimin fırsat maliyeti ise çocuğun eğitim almak yerine yapabileceği diğer üretken faaliyetlerden elde edilecek gelirler olarak ölçülebilir. Çocuğun istihdam edildiği takdirde kazanacağı ücret, evde kardeşlerine baktığı takdirde yaratacağı katma değer fırsat maliyetlerine örnek olarak verilebilir.

Devlet de aile teorisine dahil edilmektedir. Devletin toplumsal refahı artırmak için aldığı çeşitli kararlar, doğrudan ya da dolaylı olarak aileleri ve kararlarını etkiler. Çocuklara yapılan eğitim yatırımları da bu kararlar arasındadır. Zorunlu eğitim, devletin toplumsal refahı artırmak için oluşturduğu bir sistemdir. Bu sistem, ailelerin çocuklar için yaptıkları eğitim yatırımlarını da doğrudan etkilemektedir. Devlet gerek ekonomik gerekse toplumsal nedenlerden ötürü çocukların eğitim almasını zorunlu

³ Bu konuda daha fazla bilgi için Schultz (1974) ve Becker (1981, 1991) incelenebilir.

hale getirebilir. Zorunlu eğitim boyunca devlet ücretsiz eğitim olanakları sağlar; buna karşılık aileleri çocuklarını okula göndermek ile yükümlü tutar. Bu ve benzer mekanizmalar yardımıyla, zorunlu eğitim sistemi ailelerin eğitime yatırım yapma kararlarını doğrudan etkiler. Doğrudan etkilerin yanı sıra devlet ailenin kararlarını dolaylı yönden de etkiler. Devletin, ailenin kararları üzerindeki dolaylı etkilerine örnek olarak sosyal yardım transferleri verilebilir. Sosyal yardım transferlerinden biri de ailelere yapılan gelir yardımlarıdır. Ailenin kaynaklarını artıran bu transferler kuşkusuz ailenin eğitim yatırımı kararını da etkiler.

Ekonomi biliminde, Becker ve Schultz'un temellerini attıkları, çocuklara yapılan eğitim yatırımı alanyazını oldukça hızlı bir şekilde genişlemiştir. Bu bağlamda çocukların kaç sene okula gittikleri, okulu bırakıp bırakmadıkları, okuldaki başarıları gibi çeşitli veriler incelenmiştir. Alanyazının alt dallarından biri olan eğitim-üretim fonksiyonu ise genel anlamıyla çocukların eğitim hayatındaki başarılarını incelemektedir. Alanyazının bu dalında, çocukların akademik altyapılarının da eğitim yatırımlarının getirisini ve dolayısıyla çocukların başarılarını artırdığından yola çıkılarak eğitim yatırımlarının nasıl çocuk başarısına dönüştüğü incelenmektedir. Hanushek (2008) çalışmasında eğitim-üretim fonksiyonlarını özetlemektedir.

Eğitim-üretim fonksiyonunda, eğitim sürecinin çıktılarından biri olan çocuk başarısının belirleyicileri iki ana başlık altında incelenmektedir: Politika ile değiştirilemeyen belirleyiciler ve politika ile değiştirilebilen belirleyiciler. İlk grupta çocuğun ailesi, arkadaşları, zekası ya da becerisi gibi öğrenme kapasitesini belirleyen faktörler yer almaktadır. İkinci grupta ise okul özellikleri, öğretmen özellikleri, müfredat gibi faktörler yer almaktadır. Ampirik araştırmalar sonucu elde edilen bulgular aşağıda ayrıca ele alınacaktır.

AMPİRİK ARAŞTIRMALAR

Aile teorisindeki bu gelişmeler ışığında 1980'lerden itibaren çocuklara yapılan eğitim yatırımının belirleyicileri, çeşitli ekonometrik uygulamalarla ölçülmeye çalışılmıştır. Aile teorisinden yola çıkarak çocuklara yapılan eğitim yatırımlarını etkileyen olası etmenler belirlenmiştir. Bu çerçevede yapılan analizlerde, çocuklara yapılan eğitim yatırımı tanımı geniş anlamıyla ele alınmalıdır. Eğitim yatırımı, çocuğun kaç sene okula gittiği, okulu bırakıp bırakmadığı, okuldaki akademik başarısı, ergen anne olma gibi çeşitli çıktılarla ölçülmektedir. Haveman ve Wolfe (1995) bu konuda kapsamlı bir alanyazın analizi sunmaktadır.

Bu araştırma özelinde yapılan analizler, ilköğretimi tamamlayarak ortaöğretime devam hakkı kazanan çocukların ortaöğretime devam etme kararı alıp almamasına dayanmaktadır. Bir başka deyişle, sekiz senelik ilköğretim eğitimlerini tamamlayan çocukların 9. sınıfa devam etme kararları incelenmektedir. Bu karar özünde çocuğa kaç sene eğitim yatırımı yapıldığını, dolayısıyla aslında okulu terk kararının tersini yansıtmaktadır.

Eğitim yatırımının seviyesi kuşkusuz ailenin gelir seviyesi ile bağlantılıdır. Ailenin gelirinin büyük ölçüde işgücü piyasasından elde edilen gelirler, diğer gelirler ve sosyal transferlerden oluştuğu düşünüldüğünde aile gelirinin çocuklara yapılan eğitim

yatırımının önemli bir belirleyicisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Ailenin geliri ile çocuğun eğitimi arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca ulaşan araştırmalara örnek olarak Hill ve Duncan (1987), Duncan (1994) ile Graham, Beller ve Hernandez (1994) incelenebilir.

Diğer taraftan, ebeveynlerin işgücü piyasasında elde ettikleri gelirlerin eğitim seviyelerine bağlı olmasından ve çocukların bazı becerilerinin de ebeveynlerden kalıtsal olarak geçmesinden yola çıkarak, çocuklara yapılan eğitim yatırımlarında ebeveyn eğitiminin doğrudan etkisi olduğu düşünülmektedir. Lundberg ve Plotnick (1995), Brooks-Gunn ve arkadaşları (1993) tarafından yapılan çalışmalar ebeveyn eğitiminin çocuğa yapılan eğitim yatırımlarında önemli ve olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Eğitim-üretim fonksiyonundaki etmenlerin incelendiği araştırmalarda ise ailenin sosyoekonomik altyapısının yanı sıra öğrencinin akademik altyapısı ve okulun durumu da ele alınmaktadır. Okul kaynakları genelde öğrenci başına düşen öğretmen sayısı, şubedeki öğrenci sayısı, aynı okuldaki ya da şubedeki öğrencilerin etkileşimi, öğretmen kalitesi, okulun fiziki altyapısı vb. değişkenleri içeren geniş bir çerçevede değerlendirilmektedir. Hanushek (2003) eğitim-üretim fonksiyonu üzerine yapılan ampirik çalışmaların sonuçlarını özetleyen bir alanyazın analizi yapmıştır. Okul kaynakları alanyazında çok ilgi gören, ancak sonuca bağlanamayan bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Woessmann (2001) okul kaynaklarının daha az olduğu okullarda kaynakların daha verimli kullanılabileceği sonucuna varmaktadır. Hanushek (2006) ise gelişmekte olan ülkelerde bile okul kaynaklarının öğrenci başarısı üzerinde çok etkili olmadığını göstermektedir.

TÜRKİYE ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR⁴

Tunalı (1996), Hane Halkı İşgücü Anketi 1994 yılı verilerini kullanarak çocukların okula devam sürelerinin belirleyicilerini araştırmıştır. Bu araştırma sonucunda, çocukların okula devam sürelerinin hane reisinin ve eşinin eğitimiyle doğru orantılı olarak arttığı bulgulanmıştır. Bunun yanı sıra, aynı araştırmada kız öğrencilerin ve kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin okula devam süreleri açısından dezavantajlı gruplar olduğuna değinilmektedir.

Tansel (2000), Türkiye’de kız ve erkek öğrencilerin okula devam sürelerini Hane Halkı Gelir ve Bütçe Anketi 1994 verilerini kullanarak incelemiştir. Yapılan analiz okula devam sürelerinde bölge ve toplumsal cinsiyet temelli derin farklar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin okula devam sürelerinin belirleyicileri olarak aile geliri, ebeveyn eğitimi, yaşanan yer ve okula ulaşım ön plana çıkmaktadır.

Kırdar (2009), Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Anketi’nin 1993 ve 1998 yılı verilerini kullanarak eğitime devam etme oranlarının toplumsal cinsiyet ve etnik kökenden ne şekilde etkilendiğini incelemektedir. Etnik kökeni anadile dayanarak tanımlayan Kırdar (2009), Kürt etnik kökenli erkek öğrencilerin eğitime devam ihtimallerinin 4. sınıfa kadar Türk etnik kökenli öğrencilere kıyasla daha düşük olduğunu; ancak 6. sınıfı tamamlayanlar için tam tersinin geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer bir deyişle 6. sınıfı tamamlayan Kürt etnik kökenli erkek öğrenciler, Türk etnik kökenli öğrencilere

⁴ Kuşkusuz her sosyal bilim dalı çocuk başarısıyla ilgili Türkiye üzerine değerli çalışmalar üretmiştir. Bu araştırmanın dayandığı teoremin iktisat temelli olması nedeniyle, araştırma kapsamında özellikle iktisat alanyazınında yer alan çalışmalara yer verilmiştir.

kıyasla daha farklı özelliklere sahiptir ve bu özellikler onların 6. sınıftan sonra eğitimi terk etme ihtimallerini düşürmektedir. Diğer taraftan cinsiyet de eğitime devam üzerinde önemli bir belirleyicidir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla eğitime devam etmeme ihtimalinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Dinçer ve Uysal (2010), *Programme for International Student Assessment (PISA) 2006* verilerini kullanarak yaptıkları analizde öğrenci başarısının belirleyicilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencinin sosyoekonomik durumunun, aynı okulda okuyan diğer öğrencilerin sosyoekonomik durumlarının, öğrencinin akademik altyapısının ve okul türünün öğrenci başarısını belirleyen en önemli etmenler olduğu ortaya çıkmıştır.

VERİ SETİ

Bu araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın geliştirdiği e-okul Yönetim Bilgi Sistemi (e-okul) tarafından toplanan veriler kullanılacaktır. e-Okul, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine dayanarak zorunlu eğitim çağındaki tüm çocukların ve ortaöğretime geçen tüm öğrencilerin akademik ve sosyoekonomik durumları hakkında bilgi toplayan bir sistemdir. Araştırmanın ana sorusu olan ilköğretimden ortaöğretime geçişin belirleyicilerini incelemek amacıyla e-okul'dan 2009-2010 eğitim-öğretim yılında 8. sınıfı tamamlamış olan tüm öğrencilerden oluşan bir örneklem alınmıştır. Bu araştırma dahilinde, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında ilköğretimi tamamlamış öğrencilerin 2009-2010 eğitim-öğretim yılına ait akademik ve sosyoekonomik durumlarını yansıtan veriler ile aynı öğrencilerin 2010-2011 eğitim-öğretim yılına ait ortaöğretime kayıt durumlarına dair veri kullanılmıştır.

e-Okul verileri hem velilerden hem de öğretmen ve/veya okul yöneticilerinden toplanmaktadır. Kardeş sayısı, anne-babanın yaşı, eğitimi, işgücü durumu ve geliri gibi değişkenler velilerden toplanırken; öğrencinin akademik altyapısına dair notlar, devamsızlık sayısı, yılsonu başarı puanı gibi veriler öğretmenler tarafından; okulla ilgili şube, okul türü, okulun bulunduğu yerleşim yeri, fen laboratuvarı ve çok amaçlı salonunun olup olmadığına dair veriler ise okul idarecileri tarafından sağlanmaktadır.

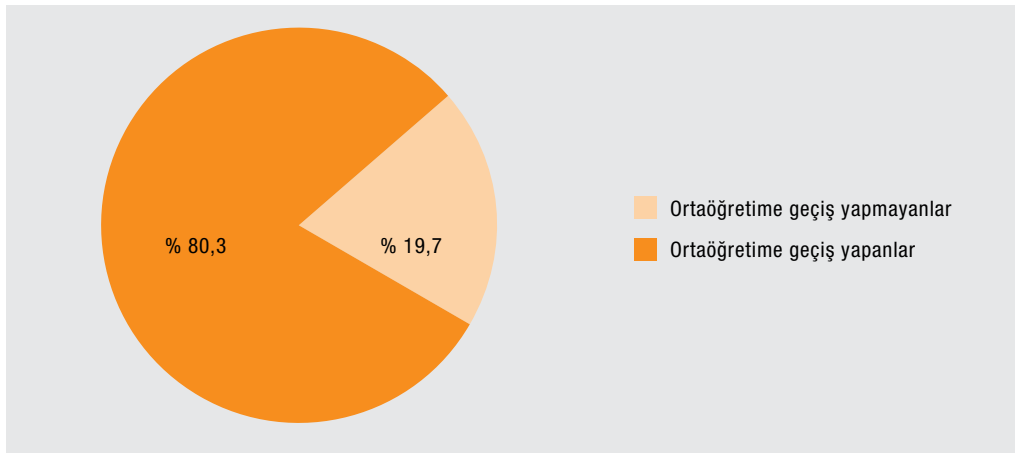
Veri toplamada yaşanan sıkıntılar nedeniyle bazı öğrenciler için bazı sorular cevaplanmamıştır. Bu araştırmanın betimleyici istatistikleri içeren kısmında 8. sınıfı tamamlayan bütün öğrenciler incelenmektedir. Her bir etken için cevapsızlık oranı da betimleyici istatistiklerde yer almaktadır. Diğer taraftan ekonometrik analizler her bir öğrenci için incelenen etkenlere dair verinin eksiksiz olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle herhangi bir etkene ait bilgisi eksik olan öğrenciler örneklem dışında bırakılmaktadır. Bu işlem sonucu ekonometrik analiz uygulanan örneklemin boyutu 1.189.156 öğrenciden 674.177 öğrenciye düşmüştür. Yapılan incelemelerde cevapsızlığın cinsiyet, okul, bölge gibi ayrımlarda toplaşmadığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, cevapsızlık oldukça rassal dağılmıştır.⁵

⁵ Cevapsızlık belirli okullarda, bölgelerde ya da cinsiyette yoğunlaşmış olsaydı, cevapsız öğrencilerin gözlemlenmeyen birtakım özelliklerinin ortaöğretime geçişi etkiliyor olma ihtimalinin daha ayrıntılı şekilde değerlendirilmesi gerekirdi. Bu durumda, cevapsız öğrencileri örneklem dışında bırakarak elde edilecek bir örneklem yanlı bir örneklem olurdu.

BETİMLEYİCİ ANALİZ

e-Okul verilerine göre 2009-2010 eğitim-öğretim yılında ilköğretim 8. sınıfı bitiren 1.189.156 öğrenci bulunmaktadır. İlköğretim okullarından mezun olan öğrencilerin 955.200'ü 2010-2011 eğitim-öğretim yılında ortaöğretime geçiş yapmış, 233.956'sı ise ortaöğretime geçiş yapmamıştır; ortaöğretime geçiş oranı % 80,3'tür (Şekil 1).

ŞEKİL 1: İLKÖĞRETİM MEZUNLARINDA ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ

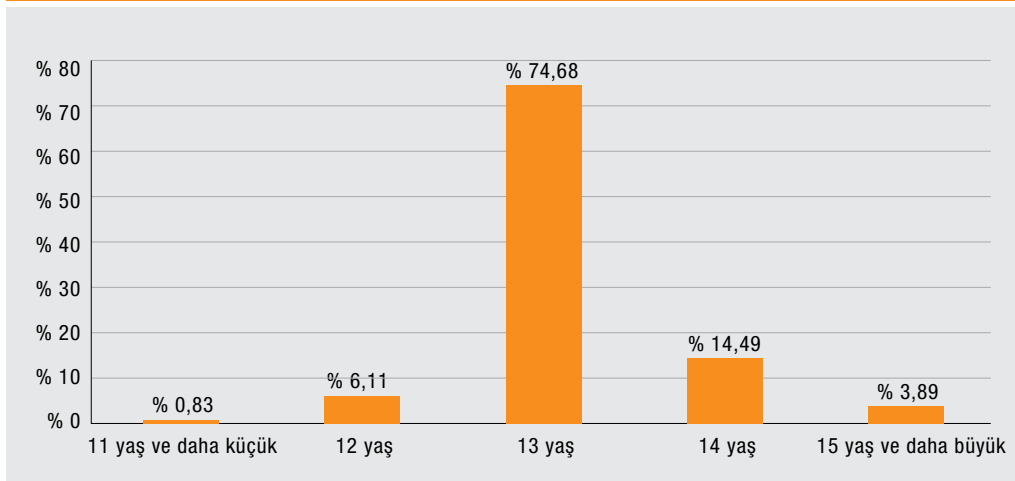

Kaynak: MEB, e-okul

DOĞUM YILI

İlköğretim mezunlarının doğum yılına göre dağılımları incelendiğinde, büyük bir çoğunluğun (% 74,7) 2009 yılında 13 yaşında olduğu görülmektedir (Şekil 2). 12 ve 14 yaşında olanların toplam içindeki payı ise sırasıyla % 6,1 ve % 14,5'tir. İlköğretim mezunları arasında sadece 9 bin 830 öğrenci 11 yaşında ya da daha küçüktür (% 0,8); 15 yaş ve üzerindeki ilköğretim mezunları ise sadece 46 bin 304 kişidir (% 3,9).

ŞEKİL 2: ÖĞRENCİLERİN YAŞA GÖRE DAĞILIMI

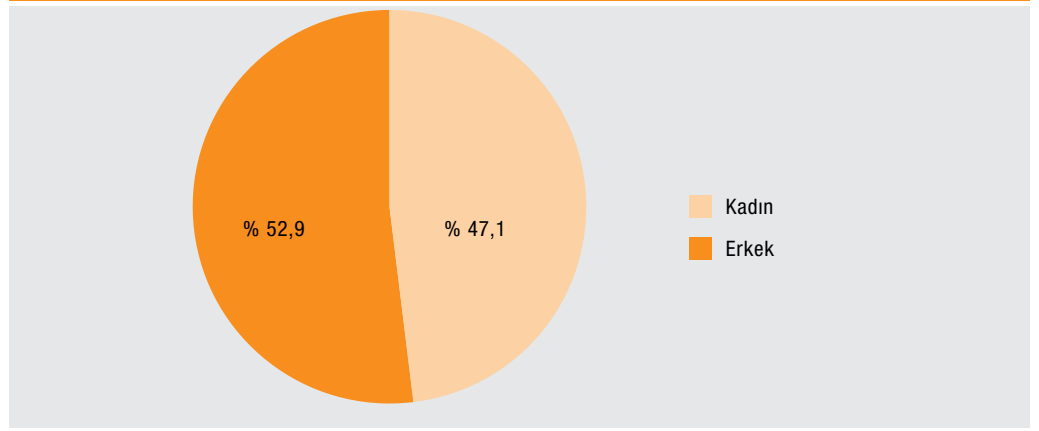

Kaynak: MEB, e-okul

CİNSİYET

İlköğretimden mezun olan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde bu öğrencilerin % 47,1'inin kız, % 52,9'unun erkek olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 3). Kız ve erkek öğrenciler arasındaki bu % 5,8'lik ayrışma önemsiz gibi görünebilir. Ancak, toplam nüfusun cinsiyet dağılımı incelendiğinde bu ayrımın önemli olduğu anlaşılmaktadır. Zira 10-19 yaş grubundaki nüfusun % 48,7'si kadındır.⁶ Cinsiyet paylarının, ilköğretimin zorunlu olmasına rağmen farklılaşması ise ayrıca düşündürücüdür.

ŞEKİL 3: ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

Kaynak: MEB, e-okul

SOSYOEKONOMİK ALTYAPI İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER

KARDEŞ SAYISI

e-Okul verilerinden elde edilen bir diğer bilgi ise, öğrencilerin kaç kardeşe sahip olduğudur. Tablo 1'de kardeş sayısına göre öğrencilerin dağılımı verilmektedir. e-Okul'dan elde edilen verilere göre ilköğretimden mezun olan öğrencilerin büyük bölümü iki kardeşe (% 31,5) ya da üç kardeşe (% 25,2) sahiptir. Dört kardeşi olan öğrenciler toplamın % 20,6'sını oluşturmaktadır. Beş kardeşi olan öğrencilerin oranı ise % 6,5'tir. Bir kardeşi olanların payı ise nispeten daha düşüktür (% 5,3).

TABLO 1: ÖĞRENCİLERİN KARDEŞ SAYISI DAĞILIMI ⁷

	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmeyen	63.364	5,3	
Bir kardeş	63.575	5,3	5,7
İki kardeş	374.329	31,5	33,3
Üç kardeş	300.210	25,3	26,7
Dört kardeş	155.933	13,1	13,8
Beş kardeş	83.293	7,0	7,4
Altı ya da daha fazla kardeş	148.452	12,5	13,2
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

⁶ Türkiye'de, kadınlar bütün yaş grupları için nüfusun yaklaşık % 50'sini oluşturmaktadırlar.

0-34 yaş arasındaki kadınların bu yaş grubu içindeki payı % 49 iken 35-59 yaş aralığında bu pay % 50'ye çıkmaktadır. Kadınların ortalama ömrünün daha uzun olması nedeniyle nüfus kadın payı ilerleyen yaşlar için (60+) % 50'nin üzerine çıkmaktadır.

⁷ Tablo 1-8'de Yüzde 1 başlıklı sütunlarda ifade edilen oranlar, tablolardaki satırlarda sıralanan belirleyicileri/özellikleri gözlem eksikliği olmayan öğrenci nüfusu için göstermektedir. Aynı tablolardaki Yüzde 2 sütunlarında ifade edilen oranlar ise tablolardaki satırlarda sıralanan belirleyicileri/özellikleri tüm öğrenci nüfusu (gözlem eksikliği olan veya olmayan) için göstermektedir.

Diğer taraftan kardeş sayısı değişkeniyle ilgili bir noktaya dikkat çekmek gerekir. Bu değişkenin öğrencinin kendisini de içerip içermediği net değildir. Bir başka deyişle bazı öğrenciler için kardeş sayısı kişinin kendisi ve kardeşlerinin toplam sayısını vermekte, bazı öğrenciler için ise kişinin kendisi dışarıda bırakılarak sadece kardeşler üzerinden hesaplanmaktadır. Bu durum kardeş sayısı ve ortaöğretime geçiş arasındaki ilişkinin kusurlu olarak ölçülmesine sebep olmaktadır.

ANNENİN VE BABANIN YAŞI

e-Okul veri seti anne ve babanın doğum tarihlerini içermektedir. Bu bilgiyi kullanarak anne ve babanın yaşını bulmak mümkündür. Annelerin yaş dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Buradan annelerin % 70’inin 45 yaşın altında olduğu anlaşılmaktadır. İlköğretim mezunu öğrencilerin % 10,7’sinin annesi 34 yaşında ya da daha gençken, annesi 35-39 yaş aralığında olan öğrencilerin payı % 32,6’dır. Öğrencilerin % 26,6’sının annesi 40 ile 44 yaş arasında iken, % 18,4’ünün annesi 45 ile 49 yaş arasındadır.

TABLO 2: ANNELERİN YAŞ DAĞILIMI			
	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmiyor	12.423	1,0	
34 yaş ve altı	127.231	10,7	10,8
35-39 yaş	388.162	32,6	33,0
40-44 yaş	316.895	26,6	26,9
45-49 yaş	218.436	18,4	18,6
50 yaş ve üzeri	126.009	10,6	10,7
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

Babaların yaş dağılımı ise Tablo 3’te verilmiştir. Babaların % 16,3’ü 39 yaşında ya da daha gençtir. İlköğretim mezunu öğrencilerin % 33,6’sının babası ise 40 ile 44 yaş arasında iken, % 28,4’ünün babası 45 ile 49 yaş arasındadır. 50 yaşında ya da daha yaşlı bir babaya sahip öğrencilerin oranı ise % 21,2’dir.

TABLO 3: BABALARIN YAŞ DAĞILIMI			
	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmiyor	5.895	0,5	
39 yaş ve altı	193.980	16,3	16,4
40-44 yaş	399.095	33,6	33,7
45-49 yaş	337.885	28,4	28,6
50 yaş ve üzeri	252.301	21,2	21,3
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

ANNENİN VE BABANIN EĞİTİMİ

Veri setinde bulunan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu dağılımı Tablo 4'te verilmektedir. İlköğretim mezunu öğrencilerin % 11,9'unun annesi herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmamıştır; % 43,6'lık büyük çoğunluğun annesi ise ilkököl ya da ilköğretim okulu mezunudur. Annesi lise ya da yükseköğrenim mezunu olan öğrencilerin toplam ilköğretim mezunları içindeki payları ise sırasıyla % 6,4 ve % 2,3'tür. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta anne eğitimi sorusunda cevapsızlık oranının % 35,9 gibi çok yüksek bir düzeyde olmasıdır.

TABLO 4: ANNENİN EĞİTİM DURUMU

	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmiyor	426.812	35,9	
Mezun değil ya da öğrenci (ilköğretim)	141.139	11,9	18,5
İlkokul, ilköğretim okulu ya da ortaokul mezunu	518.148	43,6	68,0
Lise mezunu	76.171	6,4	10,0
Yükseköğrenim	26.886	2,3	3,5
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

Babaların eğitim durumu incelendiğinde, babaların eğitim durumunun annelerle kıyaslandığında görece daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Annelerde % 11,9 olan herhangi bir okuldan mezun olmayanların payı babalarda sadece % 4,2'dir (Tablo 5). İlkokul ya da ilköğretim okulundan mezunların payı ise % 44,2 ile annelerin payına (% 43,6) benzerdir. Anne ve babanın eğitim düzeyleri arasındaki farklılaşma kendini yüksek eğitim düzeylerinde göstermektedir; babaların % 11,1'i lise, % 5,4'ü ise yüksekokul mezunudur. Anneler için aynı rakamların sırasıyla % 6,4 ve % 2,3 olduğu görülmektedir.

TABLO 5: BABANIN EĞİTİM DURUMU

	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmiyor	417.263	35,1	
Mezun değil ya da öğrenci (ilköğretim)	49.519	4,2	6,4
İlkokul, ilköğretim okulu ya da ortaokul mezunu	526.112	44,2	68,2
Lise mezunu	132.013	11,1	17,1
Yükseköğrenim	64.249	5,4	8,3
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

ANNENİN VE BABANIN İSTİHDAM DURUMU

Anne ve babanın istihdam durumu, öğrencilerin ortaöğretime geçişlerinde etkili olması beklenen bir diğer unsurdur. Diğer taraftan anne ve babanın istihdam durumuna dair veriler incelenirken her iki soruda da cevapsızlık oranının % 35'in üzerinde olduğu akıld tutulmalıdır.

Türkiye genelindeki düşük kadın işgücüne katılım oranları e-okul verisinde de kendini göstermektedir; ilköğretim mezunu öğrencilerin sadece % 13,4'ünün annesi çalışmaktadır (Tablo 6).⁸

⁸ İstihdam durumu tabloları oluşturulurken emekli olan ebeveynler de çalışanlar grubuna dahil edilmiştir.

TABLO 6: ANNENİN İSTİHDAM DURUMU			
	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmiyor	425.932	35,8	
Çalışıyor	159.896	13,4	21,0
Çalışmıyor	603.328	50,7	79,0
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

Tahmin edileceği üzere babaların çalışması çok daha yaygın bir durumdur (Tablo 7). Veri setindeki öğrencilerin % 43,6'sının babası çalışmaktadır. Öğrencilerin sadece % 11,9'unun babası çalışmadığını belirtmiştir. Bu veriler incelenirken cevapsızlık oranının % 35,9 olduğu dikkate alınmalıdır.

TABLO 7: BABANIN İSTİHDAM DURUMU			
	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmiyor	413.573	34,8	
Çalışıyor	729.840	61,4	94,1
Çalışmıyor	45.743	3,9	5,9
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

AİLENİN GELİR DURUMU

e-Okul veri setinde ailenin ekonomik durumunu belirten değişken, gelir seviyesini tespit etmemekte, sadece gelir seviyesine dair velinin kanaatini yansıtmaktadır. Bu değişkene göre öğrencilerin % 3,5'inin gelir durumunun "çok kötü" olduğu belirtilmektedir (Tablo 8). Gelir durumunun "düşük" olduğu belirtilen öğrencilerin payı ise % 21,6'dır. Öğrencilerin % 37,5'inin yani yaklaşık 446 bin öğrencinin gelir durumunun "orta" olduğu belirtilmiştir. 238 bin 871 öğrencinin gelir durumunun ise "iyi" olduğu belirtilmiştir (% 20,1). Gelir durumu "çok iyi" olarak belirtilen öğrenci sayısı ise sadece 20 bindir (% 1,7). Ailenin gelir durumuna ilişkin veriler incelenirken cevapsızlık oranının % 15 düzeyinde olduğu akılda tutulmalıdır.

TABLO 8: ÖĞRENCİLERİN AİLELERİNİN GELİR DAĞILIMI			
	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmeyen	185.390	15,6	
Çok kötü	41.783	3,5	4,2
Düşük	257.406	21,6	25,6
Orta	445.664	37,5	44,4
İyi	238.871	20,1	23,8
Çok iyi	20.042	1,7	2,0
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

ŞARTLI EĞİTİM YARDIMI (ŞEY)⁹

Gelir düzeyini ölçmek için kullanılabilir bir diğer değişken ise öğrencinin şartlı eğitim yardımı alıp almadığı bilgisidir. İlköğretim mezunu 1 milyon 189 bin 156 öğrencinin 57 bin 190'ı ŞEY'den faydalanmaktadır (% 4,8).

AKADEMİK ALTYAPI İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER

DERS BAŞARI NOTLARI

Tablo 9'da akademik altyapıya ilişkin çeşitli değişkenlerin ortalamaları verilmektedir.

TABLO 9: OKUL BAŞARISINA İLİŞKİN DEĞİŞKENLER	
Ders	Not ortalaması
Matematik	2,64
Fen ve teknoloji bilgisi	2,91
Türkçe	3,13
Ağırlıklı not ortalaması	3,87

Kaynak: MEB, e-okul

OKUL TÜRÜ

Okul türüne göre okul sayıları incelendiğinde okullarının çoğunluğunun (% 88,6) ilköğretim okulu olduğu görülmektedir (Tablo 10). Türkiye'deki okulların % 3,6'sı özel okul, % 2,8'i ise yatılı ilköğretim bölge okuludur (YİBO)¹⁰. Türkiye'de ilköğretim düzeyinde 144 özel eğitim kurumu (% 0,8) ve 18 azınlık okulu (% 0,1) bulunmaktadır.

TABLO 10: OKUL TÜRÜNE GÖRE OKUL SAYISI		
Okul türü	Okul sayısı	Yüzde (%)
Devlet ilköğretim okulu	16.681	88,6
Özel ilköğretim okulu	677	3,6
Yatılı ilköğretim bölge okulu	541	2,8
Özel eğitim kurumu	144	0,8
Azınlık ilköğretim okulu	18	0,1
Diğer	766	4,0
TOPLAM	18.827	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 93,3) devlet ilköğretim okullarından, % 2,7'si özel ilköğretim okullarından, % 3,6'sı ise YİBO'lardan mezun olmuştur (Tablo 11). 8. sınıftan mezun olan bu öğrenciler arasında özel eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilerin sayısı ise oldukça düşüktür; sadece 929 öğrenci (binde 1) bu tip okullardan mezundur. Azınlık okullarından ise toplamda 287 öğrenci mezun olmuştur.

⁹ Nüfusun en yoksul kesimine dahil olan ailelerin çocuklarının temel eğitim hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan bir sosyal güvenlik ağı oluşturmak amacıyla Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) kapsamında karşılıksız eğitim yardımları yapılmaktadır. Bu kapsamda ihtiyaç sahibi ailelere, çocuklarını düzenli olarak okula göndermeleri şartıyla her ay eğitim yardımı verilmektedir. Bu uygulama, Millî Eğitim Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde yürütülmektedir. ŞEY, 6 ile 17 yaş arasındaki eğitim çağındaki çocuklara yöneliktir. İlköğretime devam eden erkek öğrenci için ayda 30 TL; ilköğretime devam eden kız öğrenci için ayda 35 TL; ortaöğretime devam eden erkek öğrenci için ayda 45 TL; ortaöğretime devam eden kız öğrenci için ayda 55 TL yardım yapılmaktadır. 2009 yılında sistemde aktif olarak faydalanan çocuk sayısı 2.118.821'e ulaşmıştır. <http://www.sydgm.gov.tr/tr/html/265/Sartli+Nakit+Transferi/>

¹⁰ 6287 sayılı yasa değişikliğinin ardından yatılı ilköğretim bölge okulları, yatılı bölge ortaokullarına dönüşmüştür.

TABLO 11: MEZUN OLAN ÖĞRENCİLERİN OKUL TÜRÜNE GÖRE DAĞILIMI		
Okul türü	Öğrenci sayısı	Yüzde (%)
Devlet ilköğretim okulu	1.109.899	93,3
Özel ilköğretim okulu	32.533	2,7
Yatılı ilköğretim bölge okulu	42.821	3,6
Özel eğitim kurumu	929	0,1
Azınlık ilköğretim okulu	287	0,0
Diğer	35.220	3,0
TOPLAM	1.189.156	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

OKULA DAİR DİĞER ÖZELLİKLER

e-Okul veri setinde 18 bin 150 ilköğretim kurumuna ait veri bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 439.771 öğretmen aktif olarak hizmet vermektedir. Kadrolu olarak çalışan öğretmenlerin sayısı ise 353.013'tür. Bu okullar toplam 229.006 derslikle 10.598.570 öğrenciyi eğitim vermektedir. Türkiye genelinde ilköğretim okulları için aktif öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalaması 21,7, kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenler içindeki payının ortalaması ise % 77,3'tür. e-Okul veri setinde bulunan 18.150 okulun 13.054'ünde fen laboratuvarı (% 71,92), 7.884'ünde ise çok amaçlı sınıf bulunmaktadır (% 43,44). Şubelerde ortalama 28 öğrenci bulunmaktadır; şubelerdeki kız öğrenci oranının ortalaması ise % 47,1'dir.

BÖLGE VE YERLEŞİM YERİ

BÖLGELER

Tablo 12'de e-okul veri setinde yer alan öğrenci sayıları, 2009-2010 öğretim yılında 6-13 yaş grubu için net okullulaşma ve 20 gün ve üzeri özürsüz devamsızlık oranları ile birlikte bölge bazında verilmektedir. Bölgeler arasında nüfus farklılıklarından kaynaklanan öğrenci sayısı farklılıkları olması olağandır. Dolayısıyla bölgeler arası karşılaştırmalarda net okullulaşma oranlarına bakmak eğitim istatistikleri açısından daha doğru olacaktır. Tablodaki veriler arasında ilk göze çarpan, Türkiye genelinde net okullulaşma oranı açısından bölgeler arasında önemli farklılıklar olmadığıdır. Ancak, aynı eğitim-öğretim yılında 20 gün ve/veya daha uzun süreli devamsızlık yapan öğrencilerin oranı % 6,2 (Doğu Karadeniz) ile % 12,9 (Güneydoğu Anadolu) arasında değişmektedir.

TABLO 12: BÖLGE BAZINDA ÖĞRENCİ SAYILARI, NET OKULLULAŞMA VE 20 GÜN VE ÜZERİ ÖZÜRSÜZ DEVAMSIZLIK

	Öğrenci sayısı	Yüzde (%)	Net okullulaşma oranı (%)	20 gün ve üzeri özürsüz devamsızlık oranı (%)
İstanbul	199.467	16,8	99,7	10,7
Batı Marmara	42.679	3,6	99,2	11,1
Ege	94.243	7,9	98,8	11,0
Doğu Marmara	148.452	12,5	99,2	9,2
Batı Anadolu	110.188	9,3	99,2	10,7
Akdeniz	157.661	13,3	98,3	8,4
Orta Anadolu	66.026	5,6	97,2	7,3
Batı Karadeniz	73.026	6,2	97,7	9,2
Doğu Karadeniz	41.297	3,5	96,5	6,2
Kuzeydoğu Anadolu	39.414	3,3	96,7	12,6
Ortadoğu Anadolu	67.377	5,7	94,8	11,1
Güneydoğu Anadolu	147.583	12,4	97,2	12,9
Türkiye Geneli	1.187.413	100,0	98,2	10,4

Kaynak: MEB, e-okul

İlköğretimde okulu terk tanımlı olmadığı için öğrencilerin okula bağlılıklarını ölçmek, ancak devamsızlık takibiyle mümkündür. 20 gün ve üzeri özürsüz devamsızlığın daha yaygın olduğu bölgelerde 8. sınıfı tamamlamış olan öğrenciler, kendi bölgeleri içinde eğitim hayatına daha bağlı öğrenciler olarak görülmelidir. Bölgesel farklılıklar incelenirken örneklemedeki öğrencilerin her bir bölgede 8. sınıfı bitirebilmiş öğrenciler olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

YERLEŞİM YERİ

18 bin 150 okulun büyük çoğunluğu il ve ilçe merkezlerinde (% 57,1), % 24,8'i ise köylerde bulunmaktadır (Tablo 13). Bu durum öğrenci sayılarının yerleşim yerlerine göre dağılımı ile büyük ölçüde uyumludur. Ama öğrencilerin köy, belde ve merkez arasındaki dağılımı hatırlanacak olursa (sırasıyla % 10,5, % 8,5 ve % 78,1) merkezlerde bulunan okulların daha kalabalık olduğu görülecektir.

TABLO 13: YERLEŞİM YERİNE GÖRE OKUL SAYISI

	Okul sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmeyen	750	4,1	
Köy	4.502	24,8	25,9
Belde	2.541	14,0	14,6
Merkez	10.357	57,1	59,5
TOPLAM	18.150	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

İlköğretim mezunu öğrencilerin yerleşim yerine göre dağılımı Tablo 14'te verilmektedir. Buna göre ilköğretim mezunu öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 78,1) il ve ilçe merkezlerinde, % 8,5'i ise beldelerde hizmet veren okullardan mezun olmuştur. Köylerde ilköğretimini tamamlayan öğrencilerin payı ise % 10,5'tir.

TABLO 14: ÖĞRENCİLERİN YERLEŞİM YERİNE GÖRE DAĞILIMI			
	Öğrenci sayısı	Yüzde 1 (%)	Yüzde 2 (%)
Bilinmeyen	33.892	2,9	
Köy	125.329	10,5	10,8
Belde	101.115	8,5	8,8
Merkez	928.820	78,1	80,4
TOPLAM	1.189.156	100,0	100,0

Kaynak: MEB, e-okul

REGRESYON ANALİZİ

Betimleyici istatistikler ilköğretimden ortaöğretime geçişi etkileyen faktörlerin hangileri olabileceğine dair işaretler içermektedir. Ancak betimleyici istatistikler en fazla iki ya da üç etmeni bir arada değerlendirmeye izin vermektedir. Bu da ortaöğretime geçişin belirleyicilerinin tanımlanması açısından betimleyici istatistikleri zaman zaman yanıltıcı kılmaktadır.¹¹ Bu noktadan hareketle, analizin ikinci bölümünde ekonometrik analizler yardımıyla, ortaöğretime geçişi etkilediği düşünülen her bir etmenin etkisinin diğer etmenlerin etkilerinden bağımsız olarak ölçülmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırmada bağımlı değişken, ortaöğretime geçişi yansıtan bir kukla değişkendir. Bu değişken ortaöğretime geçiş yapanlar için 1, yapmayanlar için 0 değerini almaktadır. Bu araştırmada da ekonometrik analizlerde bağımlı değişkenin kukla değişken olduğu durumlarda kullanılan logit yöntemi kullanılmaktadır.¹²

İlköğretimden ortaöğretime geçiş üzerinde etkisi araştırılan değişkenler aşağıda sıralanmıştır.

ÖĞRENCİNİN SOSYOEKONOMİK ALTYAPISI İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER:

- Yaş (doğrusal etki ve doğrusal olmayan etki)
- Cinsiyet
- Kardeş sayısı
- Annenin yaşı
- Babanın yaşı
- Annenin eğitimi
- Babanın eğitimi
- Annenin istihdam durumu
- Babanın istihdam durumu
- Ailenin geliri
- Şartlı eğitim yardımı alıp almadığı

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ALTYAPISI İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER:

- Ağırlıklı not ortalaması (şube bazında normalleştirilmiş)
- Matematik notu (şube bazında normalleştirilmiş)
- Fen ve teknoloji notu (şube bazında normalleştirilmiş)
- Türkçe notu (şube bazında normalleştirilmiş)
- Seviye Belirleme Sınavı'na (SBS) girip girmediği
- Devamsızlık yaptığı gün sayısı

OKUL İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER:

- Okulun özel okul olup olmadığı
- Okulun özel azınlık okulu olup olmadığı
- Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (doğrusal etki ve doğrusal olmayan etki)
- Kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenlere oranı
- Okulun fiziksel olanakları (fen laboratuvarı ve çok amaçlı salon)

¹¹ Örneğin Ortadoğu Anadolu bölgesinde okula giden bir öğrencinin ebeveynlerinin eğitim seviyesinin ve aile gelirinin diğer bölgelerdeki öğrencilere kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu öğrencinin şartlı eğitim yardımı alma ihtimali daha yüksek, sınıfında kız öğrencilerin oranı daha düşüktür. Bu ve benzeri faktörlerden hangisinin öğrencinin ortaöğretime geçişini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediği betimleyici istatistikler tarafından ortaya konulamaz. Her bir faktörün etkisini ayırtılabilmek için regresyon analizleri yapılması gerekmektedir.

¹² Bu araştırmada bağımlı değişken iki değer almaktadır. Ortaöğretime devam eden öğrenciler için değişken değeri 1 iken devam etmeyen öğrenciler için 0'dir. Bağımlı değişkenin sadece iki değerden birini aldığı durumlarda ekonometrik analiz logit yöntemi kullanılarak yapılabilir. Örneğin, sıradan en küçük kareler metodu bağımlı değişkenin sürekli olduğu durumlarda kullanılır.

ŞUBE İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER:

- Şube başına düşen öğrenci sayısı (doğrusal etki ve doğrusal olmayan etki)
- Şubede SBS'ye giren öğrencilerin payı
- Şubedeki kız öğrencilerin payı

BÖLGE VE YER

Regresyon yöntemi olarak kullanılan logit, katsayıların büyüklüklerinin karşılaştırılmasına izin vermemektedir. Bu nedenle, logit katsayıları pozitif ya da negatif olmalarından hareketle sadece ortaöğretime geçiş ihtimalini artırır ya da azaltır olarak yorumlanabilir. Ancak, bu yöntem iki pozitif ya da iki negatif katsayı arasında görece büyüklükleri karşılaştırmaya olanak tanımaz.

Regresyon analizleri öncelikle tüm örneklem için yapılmıştır. Öğrencilerin ortaöğretime geçiş örüntülerini belirleyen faktörler gruplar halinde incelenmiştir. Bu gruplar sırasıyla sosyoekonomik altyapı, akademik altyapı, okul, şube ve bölgedir. Etmen gruplarının hangi sırayla regresyon analizine dahil edildiği, sonuçlarda niteliksel olarak bir değişiklik yaratmamaktadır.¹³ Dolayısıyla, aşağıda alışılagelmiş şekilde sıralanan modellerin sonuçları Tablo 15'te verilmektedir.

Tüm örneklem üzerinde yapılan regresyon analizi hem toplumsal cinsiyet hem de bölgesel ayrımlarda önemli farklılıklara işaret etmektedir. Bu farklılıklar hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek için alt örneklem oluşturulmuş ve regresyon analizleri bu alt örneklemelerde tekrarlanmıştır. Kız ve erkek öğrenciler ile her bir bölge için ayrı alt örneklem üzerinde yapılan regresyon analizlerinin sonuçları aşağıda verilmektedir.

Regresyon analizleri aşağıdaki örneklem için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir:

- Tüm öğrenciler
- Kız ve erkek öğrenci örneklemi
- Bölge örneklemi (NUTS 1 ayrımında)

Logit regresyon yöntemi, katsayıların görece büyüklüklerini karşılaştırmaya izin vermediğinden, farklı örneklemdeki katsayıların karşılaştırılmasında sadece işaret değiştiren ya da istatistiksel anlam değişikliği gözlemlenen katsayılar hakkında sonuca varılabilir. İstatistiksel anlam değişikliklerini test etmek için Chow Testi kullanılmaktadır.

Farklı modellerin açıklama gücünü karşılaştırmak, daha doğrusu her bir yeni modelin açıklama gücünün bir önceki modelden daha fazla olup olmadığını test etmek için Likelihood Ratio testleri kullanılmaktadır. Bu testler modellere değişkenler eklendikçe açıklama gücünün istatistiksel olarak anlamlı şekilde arttığını göstermektedir.

¹³ Faktör gruplarının farklı sıralarda incelendiği regresyon analizlerinin sonuçları yazarlardan talep edilebilir. Özetle, faktör grupları hangi sırayla regresyonlara dahil edilirse edilsin öğrencinin akademik altyapısını yansıtan değişkenlerin ortaöğretime açıklama gücünün diğer faktör gruplarından daha kuvvetli olduğu görülmektedir.

MODEL 1: SOSYO EKONOMİK ALTYAPI

Model 1’de öğrencinin sosyoekonomik altyapısının ortaöğretime geçiş üzerindeki etkisi ölçülmektedir. Sonuçlara göre ortaöğretime geçişte yaş içbükey (azalarak artan) bir etkiye sahiptir. **Kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri aynı sosyoekonomik altyapıya sahip erkek öğrencilere kıyasla daha düşüktür.**

Ailenin sosyoekonomik durumunu yansıtmaya açısından kardeş sayısı, anne ve babanın yaşı, eğitimi ve istihdam durumu açıklayıcı değişken olarak kullanılmıştır. **Kardeş sayısı arttıkça öğrencilerin ortaöğretime geçme ihtimalleri düşmektedir.** Çocuk sayısının daha fazla olduğu ailelerde her bir çocuğa yapılan eğitim yatırımının tek çocuklu ailelere kıyasla daha düşük olması şaşırtıcı değildir. Bu olgu iktisat teorisinde “miktar kalite ödünleşmesi” olarak adlandırılır. Öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri ise anne ve babalarının yaşıyla artmaktadır.

Ebeveyn eğitimiyle ortaöğretime geçiş arasındaki ilişki beklendiği gibidir. Ebeveyn eğitiminde referans kategori ilköğretim, ilköğretim okulu ya da ortaokul mezunlarıdır (kısaca ilköğretim). **Katsayılara göre annesi ve/veya babası ilköğretimden mezun olmayan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri referans kategorideki öğrencilere kıyasla daha düşüktür. Diğer taraftan anne ve/veya babası lise ya da yükseköğretim mezunu olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri daha yüksektir.**

Sosyoekonomik durumun bir diğer önemli belirleyicisi ise istihdam durumudur. Model 1’in sonuçlarına göre **ortaöğretime geçiş ihtimali babası istihdam edilen öğrenciler için daha yüksek, annesi istihdam edilenler için ise daha düşüktür.** Ancak diğer değişkenlerin analize katılmasıyla annenin istihdam ediliyor olmasının aslında ortaöğretime geçiş ihtimalini artıran bir faktör olduğu anlaşılmaktadır.

e-Okul verileri ailenin gelir durumunu beş kategori halinde vermektedir. Çok sağlıklı olmamakla beraber gelir ölçümlerinin öğrencilerin en azından kendi okul ya da şubelerindeki gelir durumlarını yansıttığı düşünülebilir. Buradaki referans kategori orta gelir seviyesi kategorisidir. Beklenildiği gibi öğrencilerin **ortaöğretime geçiş ihtimalleri ailelerin gelir seviyesi ile artmaktadır.**

Sosyoekonomik altyapıyı yansıttığı düşünülen bütün bu değişkenlerin yanı sıra, şartlı eğitim yardımı alan öğrenciler için de bir kukla değişken yaratılmış ve analize eklenmiştir. Model 1’deki katsayılara göre aynı **sosyoekonomik altyapıya sahip öğrenciler arasında ŞEY alan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha düşük olduğu sonucuna varılabilir;** ancak bu sonuç modele başka değişkenlerin eklenmesiyle değişecektir. ŞEY, sosyoekonomik altyapıya bağlı olarak yapılan bir yardımdır. Dolayısıyla sosyoekonomik altyapının tam olarak ölçülemediği durumda ŞEY’in etkisini sosyoekonomik altyapının etkisinden ayırtırmak mümkün olmayacaktır. Özetle, ŞEY’in olumsuz etkisi aslında dezavantajlı sosyoekonomik altyapının olumsuz etkisini yansıtır olabilir.

Model 1’in pseudo R-karesi, sosyoekonomik altyapıyı yansıtan değişkenlerin ortaöğretime geçişin % 12,1’ini açıkladığına işaret etmektedir.¹⁴

¹⁴ Logit modellerinde R-kare yerine pseudo R-kare hesaplanmaktadır.

MODEL 2: AKADEMİK ALTYAPI

Öğrencilerin akademik altyapılarının ortaöğretime geçişleri üzerinde etkisi olduğu Model 2’de açıkça görülmektedir. Akademik altyapıyı yansıtmaları açısından öğrencilerin ağırlıklı ortalamaları ile matematik, fen, teknoloji ve Türkçe derslerinde aldıkları notların ortalaması kullanılmaktadır. Ancak bu notların okullar hatta şubeler arasında karşılaştırılmaları sağlıklı olmayabilir. Zira ders notları standart sınavlarda alınan sonuçlardan değil, okul hatta şube bazında yapılan sınavlarda alınan sonuçlardan oluşmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin aldıkları notlar, şubeler bazında normalleştirilmiştir.¹⁵ Bu işlemin sonucunda her bir öğrencinin aynı şubedeki tüm öğrencilere kıyasla notları düzeltilmiştir. Böylece, öğrencinin ham notu yerine bulunduğu şubedeki görece akademik başarısı ölçülmektedir. **Sonuçlar hem ağırlıklı ortalamaların hem de fen ve teknoloji, matematik ve Türkçe derslerindeki başarının ortaöğretime geçişi olumlu etkilediğini göstermektedir.** Her bir derse ait not ortalamalarının ayrı ayrı anlamlı etkilere sahip olması önemli bir bulgudur.

Öğrencinin SBS’ye girmiş olması da kuşkusuz ortaöğretime geçmeye niyeti olduğunun önemli bir göstergesidir. **SBS’ye giren öğrencilerin ortaöğretime geçiş yapma olasılığı artmaktadır. Benzer şekilde, ortaöğretime geçiş ihtimali devamsızlık yapılan gün sayısı ile ters orantılıdır.**

Model 1’den Model 2’ye geçerken öğrencinin sosyoekonomik altyapısını yansıtan değişkenlere akademik altyapıyı yansıtan değişkenler eklenmiştir. Akademik altyapının analize dahil edilmesiyle **babası ilköğretimden mezun olmayan öğrencilerin, babası ilköğretim mezunu olan öğrencilerle benzer ortaöğretime geçiş örüntülerine sahip olduğu görülmektedir.** Ayrıca, değişkenlerin eklenmesiyle babanın ve annenin istihdam durumlarının etkileri istatistiksel olarak anlamını kaybetmiştir. Akademik altyapının sosyoekonomik altyapıya bağlı olabileceği hatırlanırsa bu şaşırtıcı bir sonuç olmayacaktır. Ekonometrik analizden elde edilen bu bulgudan hareketle **öğrencilerin ortaöğretime geçişinde akademik altyapılarının etkisinin ebeveyn istihdamından daha önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.**

Son olarak pseudo R-kare % 35,6 seviyesine yükselmiştir. Oldukça yüksek olan bu artıştan yola çıkarak akademik altyapının ortaöğretime geçişin önemli bir belirleyicisi olduğunu söylemek mümkündür.

MODEL 3: OKUL İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER

Ortaöğretime geçişi etkileyen faktörler arasında değerlendirilen üçüncü grup değişken, okul ile ilgili değişkenlerdir. Bunlar; ilköğretim okulunun özel olması, özel azınlık okulu olması, YİBO olması, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının doğrusal ve doğrusal olmayan etkileri, kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenlere oranı ve okulun fiziksel altyapısını yansıtabileceği düşünülen fen laboratuvarı ve çok amaçlı salon sahipliği değişkenleridir.¹⁶

Özel okullarda ve özel azınlık ilköğretim okullarında kayıtlı olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri bu grupların dışında kalan öğrencilerle

¹⁵ Şube bazında normalleştirme yapılırken her bir öğrencinin notu ile aynı şubede bulunan tüm öğrencilerin not ortalaması arasındaki fark, aynı şubedeki öğrencilerin notlarının standart sapmasına bölünmüştür. Böylece öğrencilerin notları istatistiksel olarak normalleştirilmiştir.

¹⁶ e-Okul veri tabanında, özel okul tabiri Özel Türk ilköğretim Okulu sınıfındaki okullar için kullanılmaktadır.

kiyaslandığında daha yüksektir. Buna karşın **YİBO'larda kayıtlı olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri daha düşüktür.**

Ortaöğretime geçiş ile öğretmen başına düşen öğrenci sayısı arasında içbükey (azalarak artan) bir ilişki olduğu görülmektedir. İçbükey bir ilişki çerçevesinde optimal bir öğretmen başına düşen öğrenci sayısından bahsetmek mümkündür. Buna ek olarak, **kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenler içindeki payının daha yüksek olduğu okullarda öğrencilerin ortaöğretime geçiş oranlarının da daha yüksek olduğundan bahsetmek mümkündür.**

Fen laboratuvarının olması öğrencilerin ortaöğretime geçişini olumlu etkilemekle beraber, çok amaçlı salon olmasının ortaöğretime geçişte anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Model 3'te pseudo R-kare % 36,5 olmuştur. Bu modelde okul ile ilgili değişkenlerin eklenmesiyle beraber ne sosyoekonomik altyapıya ne de akademik altyapıya ilişkin değişkenlerin hesaplanan katsayılarında işaret (etkilerinde yön) değişikliği ya da anlamlılık kayıpları olmamıştır. Katsayıların modeller arasında sağlam (*robust*) olması, okul değişkenlerinin sosyoekonomik ve akademik altyapı değişkenlerinden bağımsız etkileri olduğuna işaret etmektedir.

MODEL 4: ŞUBE İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER

Model 4'te şubedeki öğrenci sayısının doğrusal ve doğrusal olmayan etkileri incelenmiştir. Öğretmen başına düşen öğrenci değişkenine paralel olarak şubedeki öğrenci sayısı ile ortaöğretime geçiş arasında içbükey (azalarak artan) bir ilişki olduğu görülmektedir.

Öğrencinin bulunduğu şubedeki diğer öğrencilerin durumu akran etkisinin ölçümü açısından önem taşımaktadır. Benzer akademik altyapılardaki öğrencilerin aynı sınıfta toplanmasının öğrenci başarısına, bu analizde ortaöğretime geçişe, etkisini incelemek üzere Model 4'te SBS'ye giren öğrencilerin kendileri ile aynı şubede okuyan öğrencilerin toplamına oranı regresyona dahil edilmiştir. Bu değişkenin katsayısı anlamlı ve pozitiftir. Diğer bir deyişle, **bir şubede SBS'ye giren öğrencilerin oranı arttıkça o şubedeki öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri de yükselmektedir.**

Şubedeki kız öğrencilerin oranının artması o şubedeki öğrencilerin ortaöğretime geçme ihtimallerini artırmaktadır. Kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalinin erkeklere oranla daha düşük olduğu bir ortamda şubedeki kız öğrenci sayısının yüksek olmasının ortaöğretime geçişini olumlu etkilemesi oldukça önemli bir sonuçtur. Kız-erkek öğrenci ayrımında yapılan regresyon analizleri, karma eğitimin hem erkek hem kız öğrenciler için istatistiksel olarak anlamlı etkileri olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, karma eğitimin öğrencilerin ortaöğretime geçişleri açısından olumlu etkileri olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Model 4'te kullanılan tüm değişkenler ortaöğretime geçişin % 37,2'sini açıklamaktadır. Ayrıca, şube ile ilgili değişkenlerin modele eklenmesi diğer değişkenlerin katsayılarının işaretini etkilememiştir.

MODEL 5: YER VE BÖLGELER

Son olarak, yukarıda kullanılan değişkenlere ek olarak yer ve bölge değişkenleri analize dahil edilmiştir. Yer değişkeni için referans kategori merkezdir. **Merkeze kıyasla belde ya da köyde olan okullarda öğrencilerin ortaöğretime geçme ihtimallerinin daha düşük olduğu görülmektedir.**

Beklenildiği üzere bölgeler bazında oldukça farklı sonuçlar elde edilmektedir. İlk gözlemlerden biri, bölgelerin analize dahil edilmesinin modelin açıklama gücü açısından büyük farklılıklar yaratmadığıdır. Pseudo R-kare sadece % 37,2'den % 38,4'e yükselmiştir. Diğer taraftan bölgeler arası farklılıklar açıkça ortaya çıkmaktadır. Doğu Marmara ve Batı Anadolu bölgeleri ile İstanbul arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Batı Marmara, Doğu Marmara, Akdeniz, Orta Anadolu, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz, Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ilköğretimi tamamlayan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimali İstanbul'daki öğrencilere kıyasla daha yüksektir. Bu bölgelerde ilköğretimin sekiz yılını tamamlayarak ortaöğretime geçme hakkını kazanmış öğrencilerin daha seçkin bir grup oluşturduğu düşünülebilir. Bölgeler arasındaki farklılıkların kaynakları bölge örneklemelerinde yapılan regresyon analizlerinde incelenmiştir.

Yer ve bölge değişkenlerinin eklenmesiyle beraber şartlı eğitim yardımının etkisi istatistiksel olarak anlamını yitirmiştir. Bu durum ŞEY'in bölgeler bazında farklılık gösterdiğine işaret ediyor olabilir.

TABLO 15: REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Yaş	2,402*** (0,081)	1,726*** (0,093)	1,336*** (0,092)	1,164*** (0,092)	1,268*** (0,094)
Yaşın karesi	-0,088*** (0,003)	-0,060*** (0,003)	-0,048*** (0,003)	-0,042*** (0,003)	-0,046*** (0,003)
Cinsiyet (Kız öğrenci)	-0,120*** (0,007)	-0,831*** (0,009)	-0,876*** (0,009)	-0,982*** (0,010)	-0,988*** (0,010)
Kardeş sayısı	-0,183*** (0,002)	-0,150*** (0,002)	-0,121*** (0,003)	-0,097*** (0,003)	-0,136*** (0,003)
Annenin yaşı	0,009*** (0,001)	0,004*** (0,001)	0,003*** (0,001)	0,003** (0,001)	0,005*** (0,001)
Babanın yaşı	0,024*** (0,001)	0,026*** (0,001)	0,024*** (0,001)	0,021*** (0,001)	0,022*** (0,001)
Anne mezun değil	-0,295*** (0,009)	-0,175*** (0,012)	-0,129*** (0,012)	-0,061*** (0,012)	-0,182*** (0,012)
Anne lise mezunu	1,007*** (0,022)	0,877*** (0,024)	0,770*** (0,025)	0,737*** (0,025)	0,727*** (0,025)
Anne üniversite mezunu	1,052*** (0,050)	0,920*** (0,054)	0,760*** (0,054)	0,730*** (0,055)	0,742*** (0,055)
Baba mezun değil	-0,095*** (0,013)	0,026 (0,016)	0,035* (0,016)	0,057*** (0,017)	0,022 (0,017)
Baba lise mezunu	0,982*** (0,013)	0,710*** (0,015)	0,628*** (0,015)	0,582*** (0,015)	0,505*** (0,015)
Baba üniversite mezunu	1,217*** (0,026)	0,718*** (0,028)	0,564*** (0,028)	0,493*** (0,028)	0,415*** (0,029)

TABLO 15: REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Baba çalışıyor	0,129*** (0,013)	0,008 (0,016)	0,007 (0,016)	0,002 (0,016)	0,061*** (0,016)
Anne çalışıyor	-0,055*** (0,009)	0,003 (0,011)	0,023* (0,011)	0,033** (0,011)	0,053*** (0,011)
Gelir düzeyi çok düşük	-0,510*** (0,015)	-0,233*** (0,019)	-0,236*** (0,019)	-0,242*** (0,019)	-0,245*** (0,019)
Gelir düzeyi düşük	-0,324*** (0,008)	-0,202*** (0,010)	-0,185*** (0,010)	-0,173*** (0,010)	-0,173*** (0,010)
Gelir düzeyi iyi	0,184*** (0,010)	0,117*** (0,012)	0,108*** (0,012)	0,104*** (0,012)	0,106*** (0,012)
Gelir düzeyi çok iyi	0,048 (0,030)	0,080* (0,035)	0,049 (0,036)	0,050 (0,036)	0,064 (0,036)
ŞEY alıyor	-0,156*** (0,013)	0,034* (0,017)	0,046** (0,017)	0,086*** (0,017)	0,004 (0,017)
Ağırlıklı not ortalaması (N)		0,137*** (0,009)	0,143*** (0,009)	0,189*** (0,009)	0,191*** (0,009)
Matematik notu (N)		0,148*** (0,009)	0,158*** (0,009)	0,167*** (0,009)	0,172*** (0,009)
Fen ve teknoloji bilgisi notu (N)		0,203*** (0,009)	0,215*** (0,009)	0,234*** (0,009)	0,238*** (0,009)
Türkçe notu (N)		0,296*** (0,009)	0,317*** (0,009)	0,362*** (0,009)	0,364*** (0,009)
SBS'ye girdi		2,467*** (0,010)	2,372*** (0,010)	2,009*** (0,011)	2,025*** (0,012)
Devamsızlık sayısı		-0,025*** (0,000)	-0,027*** (0,000)	-0,026*** (0,000)	-0,026*** (0,000)
Özel okul			2,384*** (0,085)	2,037*** (0,086)	1,523*** (0,088)
YİBO			-0,457*** (0,020)	-0,431*** (0,021)	-0,560*** (0,021)
Azınlık okulu			2,742*** (0,782)	2,280** (0,799)	1,758* (0,799)
Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (ÖBÖS)			0,044*** (0,002)	0,027*** (0,003)	0,005 (0,003)
Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının karesi			-0,001*** (0,000)	-0,000*** (0,000)	-0,000*** (0,000)
Kadro/aktif öğretmen sayısı (K/A)			1,620*** (0,029)	1,216*** (0,030)	0,797*** (0,033)
Fen laboratuvarı var			0,164*** (0,011)	0,102*** (0,011)	0,027* (0,011)
Çok amaçlı salonu var			0,003 (0,009)	-0,040*** (0,009)	-0,014 (0,009)
Şube başına düşen öğrenci sayısı (ŞBÖS)				0,019*** (0,002)	0,011*** (0,002)
Şube başına düşen öğrenci sayısının karesi				-0,000*** (0,000)	-0,000*** (0,000)
Şubede SBS'ye girenlerin oranı (SBS oran)				1,804*** (0,029)	1,753*** (0,031)
Şubede kız öğrencilerin oranı (kız öğrenci oran)				0,663*** (0,040)	0,766*** (0,041)
Köy					-0,708*** (0,015)

TABLO 15: REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)					
	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Belde					-0,306*** (0,015)
Batı Marmara					0,343*** (0,027)
Doğu Marmara					0,011 (0,018)
Ege					0,191*** (0,019)
Batı Anadolu					-0,014 (0,018)
Akdeniz					0,214*** (0,018)
Orta Anadolu					0,119*** (0,022)
Batı Karadeniz					0,272*** (0,022)
Doğu Karadeniz					0,610*** (0,028)
Kuzeydoğu Anadolu					0,474*** (0,027)
Ortadoğu Anadolu					0,654*** (0,023)
Güneydoğu Anadolu					0,886*** (0,019)
Sabit terim	-15.847*** (0,632)	-12.959*** (0,724)	-11.764*** (0,720)	-11.466*** (0,722)	-11.382*** (0,735)
Pseudo R-kare	0,121	0,356	0,365	0,372	0,381
Gözlem Sayısı	647.177	647.177	647.177	647.177	647.177

* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

KIZ VE ERKEK ÖĞRENCİ ÖRNEKLEMLERİ İÇİN REGRESYON SONUÇLARI

Tüm örneklem üzerinde yapılan regresyon analizleri ortaöğretime geçişte toplumsal cinsiyet bazında farklılıklar olduğuna işaret etmektedir. **Kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha düşük olduğu görülmektedir; zira kız öğrenci değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlı ve negatiftir.** Buna ek olarak, bu katsayı analize katılan diğer değişkenlere rağmen istatistiksel olarak anlamlı kalmaktadır.

Bu sonuçlar ışığında örneklem kız öğrenciler ve erkek öğrenciler olmak üzere ikiye bölünmüş ve her bir örneklem için Model 5 test edilmiştir. Tablo 16, hem Model 5'in hem de kız ve erkek öğrenci örneklemelerinde yapılan regresyonların katsayılarını vermektedir. Burada ilk dikkati çeken **anne yaşı artarken erkek öğrencilerin ortaöğretime geçiş olasılıklarının da artması, ancak benzer bir etkinin kız öğrencilerde gözlenmemesidir.** Diğer yandan, annelerin istihdam durumları, özellikle kız öğrencilerin ortaöğretime geçişinde etkili olmaktadır. **Annenin istihdam edilip edilmemesi erkek öğrencilerin ortaöğretime geçişlerini etkilemezken; annesi istihdam edilen kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri artmaktadır.**

Gelir düzeyinin ortaöğretime geçişe etkisi ise sadece en yüksek gelir düzeyindeki kız ve erkek öğrenciler için farklılaşmaktadır. **En üst gelir düzeyinde olmanın kız öğrencilerin ortaöğretime geçişi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmazken, erkek öğrenciler için en yüksek gelir düzeyinde olmak ortaöğretime geçiş ihtimalini artırıcı bir etkiye sahiptir.** Gelir artışının ortaöğretime geçiş üzerindeki olumlu etkilerinden biri de şartlı eğitim yardımı olabilir. ŞEY, ailelerin gelir seviyesini artırarak erkek öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalini artırıyor olabilir. **Ancak regresyon analizi ŞEY'in ne erkek ne kız öğrenciler için anlamlı bir etki yarattığını göstermektedir.**

Kız ve erkek öğrenci örneklemelerinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ile ortaöğretime geçiş arasında yapısal olarak farklı ilişkiler olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler için bu ilişki içbükey (azalarak artan) bir yapıdadır. Ancak, erkek öğrenciler için bu değişkenin ortaöğretime geçişte herhangi bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Kız öğrenciler için optimal bir öğretmen başına öğrenci sayısından bahsedilebilirken, erkekler için ortaöğretime geçiş ihtimali öğretmen başına düşen öğrenci sayısından etkilenmemektedir.

Kayıtlı olunan okulda fen laboratuvarı bulunması kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerini artırmakta, ancak erkek öğrencilerin ortaöğretime geçiş olasılığını etkilememektedir. Toplumsal cinsiyet ayrımındaki bu fark sadece fen laboratuvarının varlığından değil, bu okullardaki başka fiziksel ya da akademik altyapıların varlığından da kaynaklanıyor olabilir. Bu noktada fen laboratuvarı olan okulların özellikleri daha ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır.

Bölgesel ayrımında ise toplumsal cinsiyet farklılıkları oldukça şaşırtıcıdır. **Ege, Doğu Marmara ve Orta Anadolu bölgelerinde ortaöğretime geçiş ihtimalleri toplumsal cinsiyet farklılıkları göstermektedir.** Ege Bölgesi'nde okumak kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalini yükseltirken, erkek öğrencilerin ortaöğretime geçişini etkilememektedir. Doğu Marmara ve Orta Anadolu bölgelerinde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Bu bölgelerde erkek öğrencilerin ortaöğretime geçiş olasılığı İstanbul bölgesi ile kıyaslandığında daha yüksek iken kız öğrenciler açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

TABLO 16: TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI			
	Model 5	Kız öğrenci	Erkek öğrenci
Yaş	1,268*** (0,094)	1,053*** (0,135)	1,285*** (0,132)
Yaşın karesi	-0,046*** (0,003)	-0,037*** (0,004)	-0,049*** (0,004)
Cinsiyet (Kız öğrenci)	-0,988*** (0,010)		
Kardeş sayısı	-0,136*** (0,003)	-0,167*** (0,004)	-0,110*** (0,004)
Annenin yaşı	0,005*** (0,001)	0,001 (0,002)	0,008*** (0,001)
Babanın yaşı	0,022*** (0,001)	0,028*** (0,002)	0,018*** (0,001)
Anne mezun değil	-0,182*** (0,012)	-0,260*** (0,018)	-0,119*** (0,017)
Anne lise mezunu	0,727*** (0,025)	0,889*** (0,038)	0,577*** (0,033)
Anne üniversite mezunu	0,742*** (0,055)	0,843*** (0,082)	0,619*** (0,074)
Baba mezun değil	0,022 (0,017)	0,065* (0,026)	-0,040 (0,022)
Baba lise mezunu	0,505*** (0,015)	0,434*** (0,022)	0,570*** (0,022)
Baba üniversite mezunu	0,415*** (0,029)	0,368*** (0,040)	0,443*** (0,041)
Baba çalışıyor	0,061*** (0,016)	0,058* (0,024)	0,053* (0,022)
Anne çalışıyor	0,053*** (0,011)	0,125*** (0,016)	-0,009 (0,015)
Gelir düzeyi çok düşük	-0,245*** (0,019)	-0,174*** (0,028)	-0,306*** (0,026)
Gelir düzeyi düşük	-0,173*** (0,010)	-0,156*** (0,014)	-0,189*** (0,013)
Gelir düzeyi iyi	0,106*** (0,012)	0,070*** (0,017)	0,135*** (0,017)
Gelir düzeyi çok iyi	0,064 (0,036)	-0,020 (0,052)	0,135** (0,050)
ŞEY alıyor	0,004 (0,017)	-0,018 (0,025)	0,029 (0,024)
Ağırlıklı not ortalaması (N)	0,191*** (0,009)	0,084*** (0,013)	0,288*** (0,012)
Matematik notu (N)	0,172*** (0,009)	0,282*** (0,013)	0,067*** (0,013)
Fen ve teknoloji bilgisi notu (N)	0,238*** (0,009)	0,264*** (0,014)	0,240*** (0,013)
Türkçe notu (N)	0,364*** (0,009)	0,343*** (0,013)	0,372*** (0,013)
SBS'ye girdi	2,025*** (0,012)	2,371*** (0,019)	1,831*** (0,015)
Devamsızlık sayısı	-0,026*** (0,000)	-0,029*** (0,001)	-0,024*** (0,000)
Özel okul	1,523*** (0,088)	1,737*** (0,125)	1,312*** (0,123)
YİBO	-0,560*** (0,021)	-0,573*** (0,032)	-0,560*** (0,029)

TABLO 16: TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)

	Model 5	Kız öğrenci	Erkek öğrenci
Azınlık okulu		1,758* (0,799)	1,707* (0,857)
ÖBÖS	0,005 (0,003)	0,015*** (0,004)	-0,006 (0,004)
ÖBÖS kare	-0,000*** (0,000)	-0,000*** (0,000)	-0,000 (0,000)
K/A	0,797*** (0,033)	1,091*** (0,048)	0,521*** (0,046)
Fen laboratuvarı var	0,027* (0,011)	0,063*** (0,017)	-0,002 (0,016)
Çok amaçlı salonu var	-0,014 (0,009)	-0,008 (0,014)	-0,016 (0,013)
ŞBÖS	0,011*** (0,002)	0,013*** (0,003)	0,009** (0,003)
ŞBÖS kare	-0,000*** (0,000)	-0,000*** (0,000)	-0,000** (0,000)
SBS oran	1,753*** (0,031)	2,124*** (0,047)	1,535*** (0,041)
Kız öğrenci oran	0,766*** (0,041)	0,742*** (0,061)	1,080*** (0,056)
Köy	-0,708*** (0,015)	-0,749*** (0,022)	-0,694*** (0,020)
Belde	-0,306*** (0,015)	-0,391*** (0,021)	-0,226*** (0,021)
Batı Marmara	0,343*** (0,027)	0,241*** (0,040)	0,425*** (0,038)
Ege	0,011 (0,018)	0,068* (0,027)	-0,043 (0,025)
Doğu Marmara	0,191*** (0,019)	0,006 (0,028)	0,379*** (0,027)
Batı Anadolu	-0,014 (0,018)	0,002 (0,027)	-0,021 (0,025)
Akdeniz	0,214*** (0,018)	0,149*** (0,026)	0,286*** (0,024)
Orta Anadolu	0,119*** (0,022)	-0,012 (0,032)	0,244*** (0,031)
Batı Karadeniz	0,272*** (0,022)	0,110*** (0,032)	0,423*** (0,031)
Doğu Karadeniz	0,610*** (0,028)	0,553*** (0,041)	0,669*** (0,039)
Kuzeydoğu Anadolu	0,474*** (0,027)	0,216*** (0,039)	0,725*** (0,038)
Ortadoğu Anadolu	0,654*** (0,023)	0,515*** (0,034)	0,799*** (0,032)
Güneydoğu Anadolu	0,886*** (0,019)	0,675*** (0,028)	1,081*** (0,026)
Sabit terim	-11.382*** (0,735)	-12.186*** (1,055)	-10.460*** (1,033)
Pseudo R-kare	0,381	0,405	0,369
Gözlem Sayısı	647.177	311.241	335.915

* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

BÖLGE ÖRNEKLEMLERİ İÇİN REGRESYON SONUÇLARI

NUTS 1 ayırımında farklı bölge örneklemi kullanılarak yapılmış olan regresyonların sonuçları Tablo 18’de verilmiştir. Bölge örneklemelerinde referans kategorisi İstanbul olarak belirlenmiştir.

Sadece İstanbul’da kayıtlı öğrencileri içeren örneklemde elde edilen sonuçlar tüm örneklem sonuçlarına oldukça benzerdir. Farklı sonuçlar şöyle özetlenebilir.

Babanın istihdam ediliyor olmasının ortaöğretime geçişe etkisi tüm örneklem için istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ancak İstanbul’daki öğrenciler için babanın istihdam edilmesi ortaöğretime geçiş ihtimalini artırmaktadır.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ile ortaöğretime geçiş arasındaki ilişki tüm örneklem için içbükey (azalarak artan) olmasına rağmen İstanbul’da bu ilişki dışbükey (artarak azalan) olarak değişmektedir. Diğer bir deyişle, **İstanbul’da bir okulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı arttıkça öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri düşmektedir.** Bu durum İstanbul’da ilköğretim okullarının görece daha kalabalık olmasıyla açıklanabilir. **Okulda fen laboratuvarının olması tüm örneklemde ortaöğretime geçiş ihtimalini artıran bir etken olmakla beraber, İstanbul’daki öğrenciler için istatistiksel olarak anlamlı değildir.**

İstanbul örneğinde YİBO’ya kayıtlı olan sadece üç öğrenci vardır ve bu öğrencilerin tümü ortaöğretime geçmiştir. Bu istatistiksel olarak dikkate alınacak bir sonuç değildir. Dolayısıyla diğer bölgelerdeki YİBO’lardaki öğrencilerin durumu İstanbul’a kıyaslanarak değerlendirilemez.

Ege ve Doğu Marmara bölgelerinde İstanbul’a kıyasla belirgin bir fark görülmemektedir. Batı Marmara bölgesinde İstanbul’a kıyasla tek fark öğretmen başına düşen öğrenci sayısı arttıkça ortaöğretime geçiş ihtimalinin de artmasıdır.

İstanbul’da ve tüm örneklemde annenin yaşı ile ortaöğretime geçiş arasındaki ilişki anlamlı ve pozitifdir; ancak Batı Anadolu bölgesinde annenin yaşı ortaöğretime geçiş anlamlı bir şekilde etkilememektedir.

Batı Anadolu bölgesinde kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenlere oranının da ortaöğretime geçiş üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Tüm örneklemdeki sonuçlardan farklı olarak bu bölgede beldede yaşıyor olmak ortaöğretime geçiş ihtimalini artıran bir etkidir.

Tüm örneklemde annenin çalışıyor olması öğrencinin ortaöğretime geçiş ihtimalini artırmaktadır. Akdeniz Bölgesi’nde ise bu etki anlamlı değildir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise yine tüm örneklemdeki gibi azalarak artan bir etkiyle ortaöğretime geçiş ihtimalini yükseltmektedir.

Tüm örneklemde ŞEY alıyor olmak ortaöğretime geçiş ihtimalini anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Ancak Ege Bölgesi’nde ŞEY alan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri almayan öğrencilere kıyasla daha düşüktür. Diğer taraftan **Kuzeydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ŞEY alan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri diğer özellikleri bakımından benzer olan, ancak ŞEY almayan öğrencilere kıyasla daha yüksektir.** Bu noktadan yola çıkarak ŞEY almanın Kuzey Anadolu, Orta Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde

ortaöğretime geçişi artırdığı sonucuna varılabilir. Raporun ilk bölümünde yer alan teorik çerçevede belirtildiği gibi, öğrencinin eğitime devam etme kararı almasında eğitim almak yerine yapılabileceği üretken faaliyetlerden elde edeceği gelir miktarının ne kadar olacağı önemlidir. Eğer bahsi geçen bölgelerde öğrencilerin eğitimi bırakıp işgücü piyasasına girmeleri durumunda kazanacakları para ailelerinin kararında önemli bir yer tutuyorsa, ŞEY öğrencilerin eğitim sisteminde kalmasının getirisini artırarak ortaöğretime geçiş ihtimallerini yükseltiyor olabilir.

Orta Anadolu bölgesinde ise sosyoekonomik altyapı değişkenlerinin etkisi İstanbul'dakinden farklı değildir. Ancak, okulla ilgili önemli bir fark göze çarpmaktadır.

Tüm örnekleme ve İstanbul'da şube başına düşen öğrenci sayısı ortaöğretime geçişi azalarak artan bir şekilde etkilemektedir. Orta Anadolu bölgesinde ise şube başına düşen öğrenci sayısı arttıkça ortaöğretime geçiş ihtimalleri düşmektedir.

Diğer yandan, Batı Karadeniz bölgesinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı arttıkça öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri de artmaktadır. Doğu Karadeniz bölgesinde ise fen laboratuvarı olan ilköğretim okullarında öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri istatistiksel olarak diğer öğrencilerden daha yüksektir.

Kuzeydoğu Anadolu bölgesi, okul ile ilgili değişkenler açısından İstanbul'dan büyük farklılık göstermektedir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ile ortaöğretime geçiş arasındaki ilişki burada da azalarak artan bir yapıya sahiptir. Diğer taraftan, Kuzey Anadolu bölgesinde, kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenlere oranının ortaöğretime geçiş üzerindeki etkisi anlamlı değildir. Çok amaçlı salonu olan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri ise daha yüksektir.

Ortadoğu Anadolu bölgesinde annenin çalışıyor olmasının ya da ailenin gelir düzeyinin ortalamasının üzerinde olmasının ortaöğretime geçiş ihtimali üzerindeki anlamlı etkisi kaybolmaktadır. Buna karşın, fen laboratuvarı olan ilköğretim okullarında okuyan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimali daha yüksektir.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde İstanbul'a oranla annenin istihdam durumunun ortaöğretime devam üzerindeki etkisini yitirdiği göze çarpmaktadır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı arttıkça ortaöğretime geçiş ihtimali, diğer birçok bölgede olduğu gibi, azalarak artmaktadır.

Bölge bazında oluşturulmuş örneklemlerde yapılan regresyon analizlerini özetlemek gerekirse, sosyoekonomik ve akademik altyapı ile şube değişkenlerinin ortaöğretime geçiş örüntüleri üzerindeki etkilerinin bölgesel olarak çok da farklılaşmadığı ortaya çıkmaktadır. Ancak, okul ile ilgili değişkenlerin katsayılarında bölgesel farklılıklar oluşmaktadır. Özellikle öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ile ortaöğretime geçiş arasındaki ilişki bölgeden bölgeye büyük farklılıklar göstermektedir. Bu istikrarlı olmayan ilişki bölgesel farklılıklardan kaynaklanabileceği gibi, bu değişkenin iyi ölçülememesinden de kaynaklanıyor olabilir. Okul ve okulun eğitim üretimindeki rolünü iyi ölçmemek bu tip sonuçlara yol açabilir. Buna rağmen, şube başına düşen öğrenci ile ortaöğretime geçiş örüntüleri arasında bölgesel ayrımında daha dengeli bir ilişki olduğu görülmektedir. Tablo 17'de her iki değişkenin bölgelere göre ortalama değerleri verilmektedir. Görüldüğü gibi öğretmen başına düşen öğrenci sayısını gösteren serideki farklılıklar daha derindir.

TABLO 17: BÖLGELERE GÖRE ÖĞRETMEN VE ŞUBE BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYILARI

	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	Şube başına düşen öğrenci sayısı
İstanbul	34	39
Batı Marmara	22	28
Ege	22	28
Doğu Marmara	25	30
Batı Anadolu	25	32
Akdeniz	26	30
Orta Anadolu	22	27
Batı Karadeniz	21	27
Doğu Karadeniz	21	27
Kuzeydoğu Anadolu	24	27
Ortadoğu Anadolu	26	30
Güneydoğu Anadolu	33	34

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısının, okulun bulunduğu yerleşim yerinin ve devlet ya da özel okul olup olmadığının ortaöğretime devam üzerinde ne kadar fark yarattığını anlamak için Tablo 18'deki rakamlara bakılabilir. Görüldüğü gibi öğretmen başına düşen öğrenci sayısı devlet okulları ve özel okullar arasında sistematik olarak farklıdır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı özel okullarda bölgeler arasında değişmezken, devlet okullarında bölgesel farklılıklar göze çarpmaktadır.

TABLO 18: BÖLGELERE GÖRE ÖĞRETMEN BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYISI (OKULUN BULUNDUĞU YERLEŞİM YERİNE VE OKULUN TÜRÜNE GÖRE)

	Köy	Belde	Merkez	Devlet	Özel
İstanbul	20	29	35	35	12
Batı Marmara	15	22	23	22	11
Ege	17	20	23	22	12
Doğu Marmara	18	22	25	25	13
Batı Anadolu	18	20	25	25	13
Akdeniz	21	24	27	26	13
Orta Anadolu	18	20	23	22	14
Batı Karadeniz	18	19	22	21	12
Doğu Karadeniz	15	20	23	21	13
Kuzeydoğu Anadolu	22	19	24	24	12
Ortadoğu Anadolu	27	26	26	26	14
Güneydoğu Anadolu	30	31	34	33	14

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI

	Model 4a	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
Yaş	1,074*** (0,093)	1,743*** (0,331)	3,180** (0,974)	2,266*** (0,411)
Yaşın karesi	-0,040*** (0,003)	-0,064*** (0,011)	-0,112*** (0,031)	-0,079*** (0,013)
Cinsiyet (Kız öğrenci)	-0,990*** (0,010)	-0,702*** (0,024)	-1,034*** (0,058)	-0,714*** (0,027)
Kardeş sayısı	-0,093*** (0,003)	-0,205*** (0,008)	-0,227*** (0,021)	-0,160*** (0,009)
Annenin yaşı	0,003** (0,001)	0,009** (0,003)	0,009 (0,007)	0,008* (0,003)
Babanın yaşı	0,021*** (0,001)	0,031*** (0,003)	0,024*** (0,006)	0,018*** (0,003)
Anne mezun değil	-0,072*** (0,012)	-0,248*** (0,033)	-0,323*** (0,090)	-0,305*** (0,039)
Anne lise mezunu	0,735*** (0,025)	0,599*** (0,054)	0,619*** (0,131)	0,695*** (0,066)
Anne üniversite mezunu	0,734*** (0,055)	0,549*** (0,117)	0,711* (0,329)	1,032*** (0,158)
Baba mezun değil	0,043** (0,017)	-0,041 (0,050)	-0,008 (0,138)	-0,066 (0,059)
Baba lise mezunu	0,556*** (0,015)	0,366*** (0,037)	0,392*** (0,086)	0,557*** (0,045)
Baba üniversite mezunu	0,473*** (0,028)	0,041 (0,069)	0,186 (0,167)	0,571*** (0,085)
Baba çalışıyor	0,021 (0,016)	0,153** (0,052)	0,332** (0,116)	0,041 (0,054)
Anne çalışıyor	0,045*** (0,011)	0,146*** (0,027)	0,165* (0,065)	0,003 (0,030)
Gelir düzeyi çok düşük	-0,256*** (0,019)	-0,270*** (0,054)	-0,423*** (0,125)	-0,311*** (0,057)
Gelir düzeyi düşük	-0,176*** (0,010)	-0,155*** (0,026)	-0,243*** (0,059)	-0,191*** (0,028)
Gelir düzeyi iyi	0,108*** (0,012)	0,116*** (0,029)	0,121 (0,069)	0,114*** (0,033)
Gelir düzeyi çok iyi	0,057 (0,036)	0,020 (0,079)	-0,215 (0,201)	0,060 (0,100)
ŞEY alıyor	0,094*** (0,017)	-0,006 (0,087)	-0,168 (0,153)	-0,181** (0,056)
Ağırlıklı not ortalaması (N)	0,184*** (0,009)	0,260*** (0,024)	0,257*** (0,054)	0,158*** (0,025)
Matematik notu (N)	0,168*** (0,009)	0,115*** (0,024)	0,135* (0,059)	0,187*** (0,026)
Fen ve teknoloji bilgisi notu (N)	0,235*** (0,009)	0,274*** (0,025)	0,297*** (0,060)	0,270*** (0,027)

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)				
	Model 4a	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
Türkçe notu (N)	0,364*** (0,009)	0,412*** (0,023)	0,404*** (0,055)	0,395*** (0,025)
SBS'ye girdi	2,020*** (0,011)	2,412*** (0,036)	2,222*** (0,079)	2,111*** (0,035)
Devamsızlık sayısı	-0,027*** (0,000)	-0,025*** (0,001)	-0,018*** (0,002)	-0,029*** (0,001)
Özel okul	1,560*** (0,087)	1,060*** (0,176)		1,432*** (0,271)
YİBO	-0,441*** (0,021)		-0,292 (0,163)	-0,046 (0,093)
Azınlık okulu	1,713* (0,791)	1,025 (0,788)		
ÖBÖS	0,016*** (0,003)	-0,070*** (0,010)	0,063* (0,025)	-0,026* (0,013)
ÖBÖS karesi	-0,000*** (0,000)	0,001*** (0,000)	-0,001 (0,001)	0,001* (0,000)
K/A	0,827*** (0,031)	1,538*** (0,096)	0,434* (0,177)	0,730*** (0,106)
Fen laboratuvarı var	0,040*** (0,011)	-0,029 (0,034)	0,029 (0,069)	0,028 (0,033)
Çok amaçlı salonu var	-0,081*** (0,009)	-0,076** (0,028)	-0,018 (0,052)	-0,054* (0,025)
ŞBÖS	0,010*** (0,002)	0,011 (0,006)	-0,026 (0,019)	-0,007 (0,009)
ŞBÖS kare	-0,000*** (0,000)	-0,000 (0,000)	0,001 (0,000)	0,000 (0,000)
SBS oran	1,549*** (0,030)	1,224*** (0,128)	3,211*** (0,220)	1,915*** (0,087)
Kız öğrenci oran	0,685*** (0,040)	1,067*** (0,140)	0,716** (0,251)	0,875*** (0,121)
Köy	-0,659*** (0,015)	-0,589*** (0,114)	-0,599*** (0,084)	-0,876*** (0,043)
Belde	-0,325*** (0,014)	-0,333*** (0,101)	-0,287*** (0,071)	-0,291*** (0,037)
Sabit terim	-9.594*** (0,724)	-13.983*** (2.594)	-26.744*** (7.566)	-18.445*** (3.202)
Pseudo R-kare	0,375	0,357	0,394	0,394
Gözlem Sayısı	647.177	102.570	24.488	83.273

* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)

	NUTS 1	NUTS 4	NUTS 5	NUTS 6
Yaş	1,743*** (0,331)	3,882*** (0,579)	3,259*** (0,568)	1,065*** (0,287)
Yaşın karesi	-0,064*** (0,011)	-0,135*** (0,019)	-0,111*** (0,018)	-0,040*** (0,009)
Cinsiyet (Kız öğrenci)	-0,702*** (0,024)	-1,162*** (0,035)	-0,637*** (0,031)	-0,990*** (0,027)
Kardeş sayısı	-0,205*** (0,008)	-0,240*** (0,012)	-0,224*** (0,012)	-0,143*** (0,008)
Annenin yaşı	0,009** (0,003)	0,010* (0,004)	-0,002 (0,004)	0,005 (0,003)
Babanın yaşı	0,031*** (0,003)	0,018*** (0,004)	0,033*** (0,004)	0,025*** (0,003)
Anne mezun değil	-0,248*** (0,033)	-0,259*** (0,050)	-0,084 (0,053)	-0,110*** (0,033)
Anne lise mezunu	0,599*** (0,054)	0,690*** (0,081)	0,740*** (0,070)	0,696*** (0,066)
Anne üniversite mezunu	0,549*** (0,117)	0,701*** (0,184)	0,567*** (0,131)	0,472*** (0,143)
Baba mezun değil	-0,041 (0,050)	-0,013 (0,082)	-0,091 (0,090)	-0,010 (0,047)
Baba lise mezunu	0,366*** (0,037)	0,403*** (0,051)	0,560*** (0,046)	0,567*** (0,046)
Baba üniversite mezunu	0,041 (0,069)	0,078 (0,088)	0,432*** (0,074)	0,391*** (0,083)
Anne çalışıyor	0,153** (0,052)	0,103 (0,073)	0,137* (0,061)	0,026 (0,044)
Baba çalışıyor	0,146*** (0,027)	0,087* (0,039)	0,112** (0,040)	-0,043 (0,030)
Gelir düzeyi çok düşük	-0,270*** (0,054)	-0,379*** (0,081)	-0,164* (0,064)	-0,267*** (0,051)
Gelir düzeyi düşük	-0,155*** (0,026)	-0,203*** (0,037)	-0,134*** (0,032)	-0,157*** (0,027)
Gelir düzeyi iyi	0,116*** (0,029)	0,079* (0,040)	0,087* (0,039)	0,092** (0,035)
Gelir düzeyi çok iyi	0,020 (0,079)	-0,078 (0,112)	0,134 (0,117)	-0,086 (0,108)
ŞEY alıyor	-0,006 (0,087)	0,011 (0,092)	-0,099 (0,086)	0,132** (0,048)
Ağırlıklı not ortalaması (N)	0,260*** (0,024)	0,175*** (0,033)	0,228*** (0,030)	0,151*** (0,024)
Matematik (N)	0,115*** (0,024)	0,079* (0,034)	0,149*** (0,031)	0,191*** (0,024)
Fen ve teknoloji bilgisi (N)	0,274*** (0,025)	0,290*** (0,035)	0,208*** (0,032)	0,267*** (0,025)

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)				
	NUTS 1	NUTS 4	NUTS 5	NUTS 6
Türkçe (N)	0,412*** (0,023)	0,415*** (0,032)	0,344*** (0,030)	0,382*** (0,024)
SBS'ye girdi	2,412*** (0,036)	2,238*** (0,051)	2,267*** (0,041)	2,123*** (0,032)
Devamsızlık sayısı	-0,025*** (0,001)	-0,032*** (0,001)	-0,022*** (0,001)	-0,024*** (0,001)
Özel okul	1,060*** (0,176)	2,256*** (0,352)	0,522* (0,220)	2,243*** (0,276)
YİBO		0,197 (0,178)	-0,471*** (0,118)	-0,459*** (0,062)
Azınlık okulu	1,025 (0,788)			
ÖBÖS	-0,070*** (0,010)	-0,013 (0,018)	-0,019 (0,014)	0,031** (0,009)
ÖBÖS kare	0,001*** (0,000)	0,000 (0,000)	0,000 (0,000)	-0,000** (0,000)
K/A	1,538*** (0,096)	1,539*** (0,110)	-0,045 (0,145)	0,872*** (0,100)
Fen laboratuvarı var	-0,029 (0,034)	0,020 (0,047)	-0,034 (0,043)	-0,037 (0,031)
Çok amaçlı salonu var	-0,076** (0,028)	0,021 (0,033)	0,128*** (0,033)	0,025 (0,025)
ŞBÖS	0,011 (0,006)	0,006 (0,013)	0,015 (0,010)	0,017* (0,007)
ŞBÖS kare	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)
SBS oran	1,224*** (0,128)	1,857*** (0,149)	3,351*** (0,111)	1,826*** (0,083)
Kız öğrenci oran	1,067*** (0,140)	0,716*** (0,164)	0,308* (0,149)	1,359*** (0,116)
Köy	-0,589*** (0,114)	-0,422*** (0,058)	-0,424*** (0,080)	-0,674*** (0,042)
Belde	-0,333*** (0,101)	-0,219*** (0,065)	0,174** (0,059)	-0,334*** (0,035)
Sabit terim	-13.983*** (2,594)	-30.569*** (4,498)	-27.412*** (4,396)	-10.564*** (2,246)
Pseudo R-kare	0,357	0,355	0,389	0,402
Gözlem Sayısı	102.570	59.726	65.882	85.965

* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)

	NUTS 1	NUTS 7	NUTS 8	NUTS 9
Yaş	1,743*** (0,331)	2,738*** (0,515)	4,256*** (0,549)	3,933*** (0,823)
Yaşın karesi	-0,064*** (0,011)	-0,096*** (0,017)	-0,147*** (0,018)	-0,136*** (0,027)
Cinsiyet (Kız öğrenci)	-0,702*** (0,024)	-1,222*** (0,041)	-1,196*** (0,039)	-0,982*** (0,053)
Kardeş sayısı	-0,205*** (0,008)	-0,161*** (0,013)	-0,203*** (0,013)	-0,175*** (0,017)
Annenin yaşı	0,009** (0,003)	0,002 (0,004)	-0,001 (0,004)	0,013* (0,006)
Babanın yaşı	0,031*** (0,003)	0,028*** (0,004)	0,022*** (0,004)	0,027*** (0,006)
Anne mezun değil	-0,248*** (0,033)	-0,274*** (0,050)	-0,240*** (0,054)	-0,380*** (0,064)
Anne lise mezunu	0,599*** (0,054)	0,632*** (0,106)	0,627*** (0,116)	0,678*** (0,147)
Anne üniversite mezunu	0,549*** (0,117)	0,461 (0,268)	0,778** (0,295)	0,748* (0,360)
Baba mezun değil	-0,041 (0,050)	-0,108 (0,089)	-0,048 (0,089)	-0,028 (0,121)
Baba lise mezunu	0,366*** (0,037)	0,593*** (0,061)	0,440*** (0,067)	0,558*** (0,086)
Baba üniversite mezunu	0,041 (0,069)	0,721*** (0,128)	0,451*** (0,124)	0,149 (0,150)
Baba çalışıyor	0,153** (0,052)	0,030 (0,067)	0,165* (0,066)	0,147 (0,081)
Anne çalışıyor	0,146*** (0,027)	0,057 (0,049)	0,091 (0,047)	-0,091 (0,062)
Gelir düzeyi çok düşük	-0,270*** (0,054)	-0,207* (0,082)	-0,224** (0,076)	-0,309** (0,115)
Gelir düzeyi düşük	-0,155*** (0,026)	-0,182*** (0,040)	-0,304*** (0,039)	-0,214*** (0,056)
Gelir düzeyi iyi	0,116*** (0,029)	0,093 (0,048)	0,186*** (0,049)	0,170* (0,069)
Gelir düzeyi çok iyi	0,020 (0,079)	0,139 (0,160)	0,363* (0,162)	0,178 (0,235)
ŞEY alıyor	-0,006 (0,087)	-0,042 (0,061)	-0,021 (0,065)	-0,107 (0,073)
Ağırlıklı not ortalaması (N)	0,260*** (0,024)	0,196*** (0,037)	0,230*** (0,036)	0,197*** (0,050)
Matematik notu (N)	0,115*** (0,024)	0,140*** (0,038)	0,201*** (0,037)	0,138** (0,053)
Fen ve teknoloji bilgisi notu (N)	0,274*** (0,025)	0,296*** (0,040)	0,206*** (0,039)	0,252*** (0,055)

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)				
	NUTS 1	NUTS 7	NUTS 8	NUTS 9
Türkçe notu (N)	0,412*** (0,023)	0,377*** (0,037)	0,322*** (0,036)	0,310*** (0,050)
SBS'ye girdi	2,412*** (0,036)	1,895*** (0,047)	2,030*** (0,046)	1,804*** (0,063)
Devamsızlık sayısı	-0,025*** (0,001)	-0,035*** (0,002)	-0,032*** (0,002)	-0,036*** (0,003)
Özel okul	1,060*** (0,176)	1,644*** (0,467)	2,175*** (0,608)	1,621 (1,040)
YİBO		-0,326*** (0,086)	-0,594*** (0,057)	-0,647*** (0,084)
Azınlık okulu	1,025 (0,788)			
ÖBÖS	-0,070*** (0,010)	-0,001 (0,019)	0,018 (0,020)	-0,127*** (0,031)
ÖBÖS kare	0,001*** (0,000)	-0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)	0,003*** (0,001)
K/A	1,538*** (0,096)	0,399** (0,141)	0,896*** (0,147)	0,187 (0,184)
Fen laboratuvarı var	-0,029 (0,034)	-0,001 (0,046)	0,045 (0,045)	0,283*** (0,064)
Çok amaçlı salonu var	-0,076** (0,028)	0,005 (0,037)	0,005 (0,036)	-0,054 (0,050)
ŞBÖS	0,011 (0,006)	-0,018 (0,011)	0,001 (0,011)	0,053* (0,023)
ŞBÖS kare	-0,000 (0,000)	0,001** (0,000)	0,000 (0,000)	-0,001* (0,000)
SBS oran	1,224*** (0,128)	1,819*** (0,119)	1,357*** (0,113)	1,605*** (0,155)
Kız öğrenci oran	1,067*** (0,140)	1,033*** (0,152)	0,663*** (0,157)	0,198 (0,229)
Köy	-0,589*** (0,114)	-0,937*** (0,062)	-0,876*** (0,048)	-0,491*** (0,075)
Merkez	-0,333*** (0,101)	-0,317*** (0,052)	-0,334*** (0,056)	-0,556*** (0,068)
Sabit terim	-13.983*** (2.594)	-21.135*** (3.978)	-32.672*** (4.237)	-29.223*** (6.360)
Pseudo R-kare	0,357	0,411	0,416	0,374
Gözlem Sayısı	102.570	38.285	42.771	24.013

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)

	NUTS 1	NUTS 10	NUTS 11	NUTS 12
Yaş	1.743*** (0,331)	0,577* (0,283)	0,630** (0,198)	0,694*** (0,178)
Yaşın karesi	-0,064*** (0,011)	-0,020* (0,009)	-0,023*** (0,006)	-0,027*** (0,006)
Cinsiyet (Kız öğrenci)	-0,702*** (0,024)	-1,401*** (0,053)	-1,322*** (0,043)	-1,339*** (0,027)
Kardeş sayısı	-0,205*** (0,008)	-0,112*** (0,013)	-0,104*** (0,009)	-0,035*** (0,006)
Annenin yaşı	0,009** (0,003)	-0,004 (0,005)	0,008* (0,004)	0,003 (0,002)
Babanın yaşı	0,031*** (0,003)	0,026*** (0,005)	0,012** (0,004)	0,017*** (0,003)
Anne mezun değil	-0,248*** (0,033)	-0,093 (0,054)	-0,231*** (0,041)	-0,042 (0,026)
Anne lise mezunu	0,599*** (0,054)	0,666*** (0,167)	0,672*** (0,158)	0,559*** (0,104)
Anne üniversite mezunu	0,549*** (0,117)	1,244* (0,547)	0,266 (0,339)	0,939** (0,302)
Baba mezun değil	-0,041 (0,050)	-0,187** (0,069)	-0,023 (0,047)	-0,003 (0,029)
Baba lise mezunu	0,366*** (0,037)	0,461*** (0,081)	0,458*** (0,069)	0,471*** (0,046)
Baba üniversite mezunu	0,041 (0,069)	0,419** (0,158)	0,893*** (0,146)	0,752*** (0,102)
Baba çalışıyor	0,153** (0,052)	-0,104 (0,075)	0,091 (0,052)	0,054 (0,033)
Anne çalışıyor	0,146*** (0,027)	0,021 (0,059)	-0,072 (0,049)	-0,055 (0,031)
Gelir düzeyi çok düşük	-0,270*** (0,054)	0,016 (0,104)	-0,114 (0,077)	-0,093* (0,043)
Gelir düzeyi düşük	-0,155*** (0,026)	-0,124* (0,052)	-0,042 (0,041)	-0,099*** (0,025)
Gelir düzeyi iyi	0,116*** (0,029)	0,116 (0,064)	-0,072 (0,053)	0,116** (0,036)
Gelir düzeyi çok iyi	0,020 (0,079)	-0,010 (0,193)	0,115 (0,163)	0,326** (0,114)
ŞEY alıyor	-0,006 (0,087)	0,190* (0,084)	0,116* (0,057)	0,106*** (0,031)
Ağırlıklı not ortalaması (N)	0,260*** (0,024)	0,098* (0,049)	0,164*** (0,037)	0,180*** (0,024)
Matematik notu (N)	0,115*** (0,024)	0,252*** (0,049)	0,285*** (0,037)	0,243*** (0,023)
Fen ve teknoloji bilgisi notu (N)	0,274*** (0,025)	0,318*** (0,052)	0,196*** (0,038)	0,188*** (0,024)

TABLO 19: BÖLGELER İÇİN YAPILAN REGRESYON ANALİZİ SONUÇLARI (Devamı)				
	NUTS 1	NUTS 10	NUTS 11	NUTS 12
Türkçe notu (N)	0,412*** (0,023)	0,290*** (0,048)	0,292*** (0,037)	0,298*** (0,023)
SBS'ye girdi	2,412*** (0,036)	1,872*** (0,058)	1,913*** (0,046)	1,703*** (0,027)
Devamsızlık sayısı	-0,025*** (0,001)	-0,025*** (0,002)	-0,026*** (0,002)	-0,022*** (0,001)
Özel okul	1,060*** (0,176)	0,633 (0,766)	1,378 (0,734)	1,979*** (0,515)
YİBO		-0,596*** (0,065)	-0,960*** (0,055)	-0,406*** (0,056)
Azınlık okulu	1,025 (0,788)			
ÖBÖS	-0,070*** (0,010)	0,024 (0,014)	-0,061*** (0,013)	0,004 (0,007)
ÖBÖS kare	0,001*** (0,000)	-0,000 (0,000)	0,001*** (0,000)	-0,000 (0,000)
K/A	1,538*** (0,096)	-0,030 (0,158)	0,339** (0,125)	0,609*** (0,081)
Fen laboratuvarı var	-0,029 (0,034)	0,092 (0,053)	0,168*** (0,046)	-0,000 (0,028)
Çok amaçlı salonu var	-0,076** (0,028)	0,104* (0,050)	0,002 (0,038)	-0,037 (0,024)
ŞBÖS	0,011 (0,006)	0,030** (0,011)	0,007 (0,012)	-0,001 (0,007)
ŞBÖS kare	-0,000 (0,000)	-0,000** (0,000)	0,000 (0,000)	-0,000 (0,000)
SBS oran	1,224*** (0,128)	1,607*** (0,147)	1,514*** (0,122)	1,542*** (0,072)
Kız öğrenci oran	1,067*** (0,140)	0,648*** (0,191)	1,509*** (0,132)	1,069*** (0,101)
Köy	-0,589*** (0,114)	-0,834*** (0,065)	-0,789*** (0,050)	-0,821*** (0,035)
Merkez	-0,333*** (0,101)	-0,404*** (0,101)	-0,423*** (0,052)	-0,322*** (0,048)
Sabit terim	-13.983*** (2,594)	-5.949** (2,187)	-4.929** (1,558)	-6.107*** (1,411)
Pseudo R-kare	0,357	0,389	0,386	0,364
Gözlem Sayısı	102.570	19.039	32.510	68.377

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

SONUÇLAR

e-Okul verileri kullanılarak yapılan analizler ortaöğretime geçişte sosyoekonomik ve akademik altyapının, ilköğretime devam edilen bölgenin, okulun ve şubenin önemli rol oynadığını ortaya çıkarmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda kısaca özetlenmiştir.

SOSYOEKONOMİK ALTYAPI İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER

Analizler öğrencinin sosyoekonomik altyapısı ile ilgili etmenlerin ortaöğretime geçişi beklenen yönlerde etkilediğini göstermektedir. Kız öğrenci olmak ya da daha çok kardeşe sahip olmak, ortaöğretime geçişi olumsuz etkilemektedir. Ebeveynlerinin eğitim seviyesi daha yüksek olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri daha yüksektir. Ortaöğretime geçiş ihtimali ailenin gelir seviyesinin yükselmesiyle birlikte artmaktadır. Buna ek olarak Kuzeydoğu, Ortadoğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, dağıtılan ŞEY'lerin ortaöğretime geçiş ihtimalini artırdığı söylenebilir. Bu bağlamda, doğu bölgelerinde dağıtılan ŞEY'lerin ortaöğretime geçişte anlamlı bir etkiye sahip olması bu bölgelerde öğrencilerin eğitime devam etmelerinin sağlanması için önemli bir politika alanı oluşturmaktadır.

Kız öğrenciler için annenin istihdam ediliyor olması ortaöğretime geçiş ihtimalini artırmaktadır. Ekonometrik analizler ebeveyn eğitimi ve aile geliri benzer durumda olan öğrenciler arasında annesi çalışan kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalinin annesi çalışmayanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

AKADEMİK ALTYAPI İLE İLGİLİ DEĞİŞKENLER

Ağırlıklı not ortalaması, fen ve teknoloji, Türkçe ve matematik derslerinin not ortalaması yüksek olan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Kuşkusuz akademik altyapının ortaöğretime geçişteki önemi yadsınamaz. Bu sonuçlar arasında ilginç olan, her bir dersteki not ortalamasının diğerlerinden bağımsız olarak ortaöğretime geçiş ihtimalini artırıyor olmasıdır.

Devamsızlık sayısı ortaöğretime geçişle ters orantılıdır. Hatırlatmak gerekirse bu örneklemin ilköğretimin sekiz yılını tamamlayarak diploma alma hakkı kazanmış olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu örneklemden bile daha çok devamsızlık yapan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha düşük olması dikkat çekicidir.

OKUL DEĞİŞKENLERİ

Ortaöğretime geçiş örüntülerinde okul ve şube ile ilgili etkenler politika yapıcılar açısından nispeten kolay şekilde değiştirilebilecek etkenlerdir. Regresyon analizleri, sosyoekonomik ve akademik altyapısı, okul ve şube etkenleri benzer bile olsa özel okullarda ilköğretimi tamamlayan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda özel okulların eğitim üretimlerinin ayrıntılı incelenmesi, ortaöğretime geçişin belirleyicilerini doğru teşhis etmek açısından gereklidir.

YİBO'lar için durum tam tersidir; sosyoekonomik ve akademik altyapısı benzer olsa bile ilköğretimi YİBO'larda tamamlayan öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimalleri daha düşüktür.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı muğlak sonuçlar vermekle beraber, kadrolu öğretmenlerin aktif öğretmenlere oranının yüksek olması öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerini yükseltmektedir.

Okul ile ilgili bu değişkenlere ait bulgular ışığında okulların eğitim üretiminde önemli bir yeri olduğu sonucuna kolaylıkla varılabilir. Ancak, okullar dahilinde hangi etkenlerin daha verimli politika araçları olduğu konusunda çok belirgin sonuçlar yoktur. Bu açıdan okul ile ilgili etkenlerin daha ayrıntılı tanımlanması, iyi ölçülmesi ve derinlemesine incelenmesi önemli ve gereklidir.

ŞUBE DEĞİŞKENLERİ

Tıpkı okul değişkenleri gibi şube bazında incelenen değişkenler de ortaöğretime geçişte belirleyici bir rol oynamaktadır. Örneğin, bir şubedeki kız öğrencilerin oranı ne kadar artarsa o şubedeki öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimali de o kadar artmaktadır. Hem kız öğrenci hem erkek öğrenci örneklemelerinde yapılan regresyon analizleri bu bulguyu doğrulamaktadır. Kız öğrencilerin ortaöğretime geçiş ihtimallerinin erkek öğrencilere kıyasla daha düşük olduğu göz önünde bulundurulursa bu sonucun ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacaktır. Toplumsal cinsiyet açısından karma eğitimin ortaöğretime geçişi olumlu etkiliyor olması önemli bir bulgudur.

Şubelerde kuvvetli akran etkileri de göze çarpmaktadır. İkisi de SBS'ye giren iki öğrenciden hangisinin şubesinde SBS'ye giren öğrenci oranı daha yüksekse, onun ortaöğretime geçiş ihtimali daha yüksektir.

YER VE BÖLGE DEĞİŞKENLERİ

Tüm örnekleme yapılan analizlerde bölgeler arasında farklılıklar açıkça ortaya çıkmaktadır. Ancak bölge örneklemelerinde yapılan analizler, bu farklılıkların çoğunun okul ile ilgili değişkenlerden kaynaklandığına işaret etmektedir. Okul ile ilgili etkenlerin iyi tanımlanamıyor ya da iyi ölçülemiyor olması bölgesel farklılıkların ayrıştırılmasını engellemektedir.

Yapılan analizler ve elde edilen bulgular hangi öğrencilerin geçiş ihtimalinin düşük olduğunun belirlenmesinde önemli ipuçları sağlamakta, regresyon sonuçları bu öğrencileri belirlemede kullanılabilir etkenleri ortaya çıkarmaktadır. Bu ipuçları ortaöğretime geçişi artırmak için kullanılabilir. Analizlerde ilk göze çarpan akademik başarısı düşük, SBS'ye girmeyen ve/veya devamsızlık yapan öğrencilerin ortaöğretime geçiş yapmama olasılığının oldukça yüksek olduğudur. Ortaöğretime geçişte etkin bir rol oynayan pek çok değişken varken bu üç değişkenin özellikle vurgulanmasının nedeni, bu değişkenlerde ölçümlerin nispeten daha sağlıklı olması ve bu değişkenlerin bütün öğrenciler için nesnel olarak gözlemlenebilmesidir.¹⁷

¹⁷ Burada e-okul veri tabanında yer alan sosyoekonomik altyapıya ilişkin bilgilerin ebeveyn beyanına veya okul idarecileri ile sınıf öğretmenlerinin kanaatine dayandığı hatırlanmalıdır. Ayrıca, sözü edilen üç değişkenin bilgisi e-okul'a okul (idareci ya da öğretmen) tarafından girildiği için bu değişkenlerde cevapsızlık gözlenmemektedir.

KAYNAKÇA

- Becker, G. (1981, 1991). *A treatise on the family*. Cambridge: Harvard University Press.
- Brooks-Gunn, J., G. J. Duncan, P. K. Klebanov ve N. Sealnd (1993). Do neighborhoods influence child and adolescent development? *The American Journal of Sociology*, 99 (2), 353-395.
- Dayiođlu M., M. Kırdar ve A. Tansel (2009). Impact of sibship size, birth order and sex composition on school enrollment in urban Turkey. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 71 (3), 399-426.
- Dinçer, M. A. ve G. Uysal (2010). The determinants of student achievement in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 30 (6), 592-598.
- Graham, J. W, A. H. Beller ve P. M. Hernandez (1994). The effects of child support on educational attainment. *Child support and child well-being* (der. I. Garfinkel ve ark.) içinde, 317-354. Washington, DC: Urban Institute Press.
- Hanushek, E. A. (2003). The failure of input-based schooling policies. *Economic Journal*, 113, 64-98.
- Hanushek, E. A. (2006). School resources. *Handbook of the economics of education* (der. E. A. Hanushek ve F. Welch) içinde, 865-909. Amsterdam: North-Holland.
- Hanushek, E. A. (2008). Educational production functions. *The new Palgrave dictionary of economics* (der. S. N. Durlauf ve L. E. Blume) içinde. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Haveman R. ve B. Wolfe (1995). The determinants of children's attainments: A review of methods and findings. *Journal of Economic Literature*, 33 (4), 1829-1878.
- Hill, M. ve G. J. Duncan (1987). Parental family income and the socioeconomic attainment of children. *Social Science Research*, 16 (1), 39-73.
- Kırdar, M. (2009). Explaining ethnic disparities in school enrollment in Turkey. *Economic Development and Cultural Change*, 57 (2), 297-333.
- Lundberg, S. ve R. D. Plotnick (1990). Effects of state welfare, abortion and family planning policies on premarital childbearing among white adolescents. *Family Planning Perspectives*, 22 (6), 246-251, 275.
- Schultz, T. W. (1974). *Economics of the family: Marriage, children, and human capital*. Chicago: University of Chicago Press, National Bureau of Economic Research. <http://www.nber.org/books/schu74-1>
- Schultz, T. W. (1974). *Marriage, family, human capital and fertility*. NBER Books, National Bureau of Economic Research. <http://www.nber.org/books/schu74-2>
- Tansel, A. (2000). Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey: Individual, household and community factors. *Economics of Education Review*, 21, 455-470.
- Tunalı, İ. (1996). Education and work: Experiences of 6-14 year-old children in Turkey. *Education and labor* (der. T. Bulutay) içinde. Ankara: DİE Basım Birimi.
- Woessmann, L. (2001). New evidence on the missing resource-performance link in education (Kiel Working Paper, 1051). Kiel: Kiel Institute for the World Economy.